

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ПОГОДЖЕНО

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету, кандидат філософських
наук, доцент.

_____ Савицька І.М.
«__» _____ 20__ р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри іноземної
філології і перекладу, доктор
педагогічних наук, професор.

_____ Амеліна С.М.
«__» _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему Метафори в американській і українській реп-ліриці:
компаративний аналіз**

Спеціальність **035 «Філологія»**

Спеціалізація: **035.041 - германські мови та літератури (переклад включно)**

Освітня програма: **«Англійська мова та друга іноземна мова»**

Програма підготовки: **освітньо-професійна**

Виконала _____ **Шудикіна А.В.**

Керівник магістерської роботи

Доктор філологічних наук, професор _____ **Кравченко Н.К.**

КИЇВ - 2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Гуманітарно-педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ПІБ)

« _____ » _____ 20 ____ року

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ**

_____ Шудикіна Анастасія Валеріївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність _____ Філологія 035.041 _____
(код і назва)

Освітня програма _____ Магістр _____
(назва)

Орієнтація освітньої програми _____
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи **МЕТАФОРИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ РЕП-ЛІРИЦІ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ**

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи Дослідження спирається на положення когнітивної лінгвістики та теорії концептуальної метафори, а також на сучасні підходи до аналізу поетичного й музичного дискурсу. Теоретичну базу становлять праці з лінгвостилістики, лінгвокультурології та компаративних студій. Емпіричний матеріал включає тексти американської та української реп-лірики, відібрані для зіставного аналізу. Методологічну основу становлять методи концептуального, контекстуального й порівняльного аналізу. Перелік питань, що підлягають дослідженню: Теоретико-методологічний аналіз поняття метафори та її функцій у реп-ліриці. Визначення лінгвокультурних чинників формування метафорики в американському та українському реп-дискурсі. Виявлення й класифікація домінантних концептуальних метафор у двох реп-традиціях.

Дата видачі завдання « _____ » _____ 20 ____ р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання _____

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ТА МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАФОР В АМЕРИКАНСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ РЕП-ЛІРИЦІ	9
1.1 Реп як культурне явище та об'єкт лінгвістичного аналізу.	9
1.2 Підходи до вивчення метафори в сучасній когнітивній лінгвістиці	12
1.3 Методологія дослідження	17
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕТАФОР В АМЕРИКАНСЬКОМУ І УКРАЇНСЬКОМУ РЕПІ	
2.1. Американський реп і метафоричні структури.	22
2.1.1. Тематичні кластери метафор	22
2.1.2. Функції метафор у американській реп-ліриці	32
2.1.3. Типологія метафор у американській реп-ліриці	34
2.2. Метафоричні структури в українському репі	39
2.2.1 Теми у метафоричних структурах українського репу	39
2.2.2 Типи метафор в українській реп-ліриці	43
2.2.3 Комунікативна функція і мовне розмаїття метафор	47
Висновки до розділу 2	48
РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТАФОР В АМЕРИКАНСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ РЕП-ЛІРИЦІ	51
3.1. Спільні та унікальні метафори у реп-ліриці США та України	51
3.1.2 Адаптація метафор у глобальному культурному просторі	57
3.1.3 Вплив метафор на ідентичність виконавців та слухачів	62
Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний реп-дискурс виступає потужним засобом комунікації, який поєднує елементи поетичності, соціальної критики та культурної саморефлексії. Реп як музичний і культурний феномен, що сформувався у США в межах хіп-хоп культури, поступово вийшов за межі своєї початкової етнокультурної ніші, перетворившись на універсальний інструмент самовираження представників різних націй і соціальних груп. На сучасному етапі розвитку суспільства реп-музика виконує не лише розважальну функцію, але й виступає засобом соціального коментаря, інструментом конструювання ідентичності та платформою для міжкультурного діалогу.

Американський реп, сформований під впливом афроамериканської культури, вуличної поезики та традицій соціального протесту, став одним із ключових способів вираження колективного досвіду маргіналізованих спільнот. В українському контексті цей жанр набуває нових змістових і ціннісних вимірів, інтегруючи глобальні культурні тенденції з національними соціально-політичними реаліями. Український реп є невід'ємною частиною глобального культурного процесу, проте водночас відображає унікальний національний досвід, формування сучасної української ідентичності та трансформацію суспільних цінностей.

Актуальність обраної теми зумовлена недостатнім науковим опрацюванням лінгвокогнітивних і культурологічних аспектів реп-лірики, зокрема в контексті метафоричної репрезентації світогляду, соціального досвіду та ідентичності мовця. Незважаючи на зростання інтересу до репу як до об'єкта лінгвістичного та культурологічного аналізу, питання метафоризації у цьому жанрі залишаються малодослідженими як у вітчизняному, так і в зарубіжному мовознавстві. Особливої уваги потребує український реп, який перебуває на етапі активного становлення і характеризується пошуком власних мовних та художніх стратегій.

Отже, проведення порівняльного аналізу метафоричних моделей американської та української реп-лірики є актуальним як з наукового, так і з культурологічного погляду. Результати дослідження сприятимуть глибшому розумінню закономірностей функціонування метафори у сучасному музично-поетичному дискурсі, а також виявленню специфіки відображення національної ідентичності у межах глобального культурного контексту.

Об'єкт дослідження: метафора як ключовий засіб вираження думок, почуттів та ідентичності в реп-ліриці, що потребує порівняльного аналізу в контексті зростаючого етнокультурного різноманіття, зокрема в американській та українській реп-культурах.

Предмет дослідження: механізми концептуальної метафоризації в українському та афроамериканському репі, а також їхні спільні й відмінні когнітивні характеристики.

Мета дослідження: знайти та порівняти особливості метафоричних виразів у реп-ліриці американських і українських виконавців, із виявленням спільного і відмінного у джерельних і цільових просторах виокремлених метафор.

Завдання дослідження:

1.Визначити сутність та функції метафори, моделі і алгоритми аналізу метафор у лінгвістиці.

2.Дослідити особливості реп-лірики як жанру та її функціонування в культурному просторі США та України.

3.Визначити спільні й відмінні риси метафор в американському та українському репі.

4.Описати основні тенденції у використанні метафор в обох культурах.

5.Визначити, як метафори відображають ментальність і світогляд американських і українських виконавців.

Матеріал дослідження: Матеріалом дослідження слугують тексти реп-композицій американських та українських виконавців, у яких виявлено найбільшу кількість метафоричних структур, що відображають культурно й

соціально зумовлені концепти. До аналізу було залучено понад 100 фрагментів реп-лірики, що належать до різних періодів розвитку жанру - від класичного хіп-хопу 1990-2000-х років до сучасних зразків постмодерного репу.

Американський корпус представлено творчістю таких виконавців, як Kendrick Lamar, Eminem, J. Cole, Nicki Minaj, 2Pac NF та Kanye West, чиї тексти вирізняються високим рівнем метафоричності, соціальною насиченістю та філософським підтекстом.

Український корпус складають твори сучасних реперів, серед яких Kalush, Otoу, Ницо Потворно, Alyona Alyona, Skofka, MONATIK (у соціально орієнтованих композиціях). Їхня творчість відзначається активним використанням метафор для вираження національної ідентичності, соціальної критики, переживання війни та трансформації суспільної свідомості.

Для аналізу використовувалися офіційні тексти пісень, опубліковані на авторських сторінках у відкритих джерелах (платформи Genius, AZLyrics, Rap.ua тощо), а також відеокліпи, у яких вербальний зміст підсилюється візуальним рядом.

Методи аналізу - концептуальний аналіз метафор, порівняльний аналіз, контекстуальний аналіз.

Наукова новизна: Український реп лише нещодавно почав активно розвиватися, що зумовлює відсутність досліджень, які б порівнювали його метафоричні особливості з американським репом.

Уперше буде здійснено спробу дослідити, як американські культурні моделі впливають на український реп і які метафори адаптуються або змінюються під впливом місцевого контексту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що виконавці можуть використовувати аналіз метафор для збагачення власної лірики та створення більш виразних текстів.

Результати дослідження можуть використовуватися у перекладацькій практиці у доперекладацькому аналізі реп-лірики зважаючи на те, що

метафоричні особливості реп-лірики є важливим для її перекладацького відтворення

Теоретичне значення: магістерська праця може бути певним внеском у проблематику концептуальної метафори у поетичних текстах сучасного метамодернізму, сприятиме вивченню ідентичностей представників реп-субкультур, а також національних ідентичностей, віддзеркалених у відмінностях в концептуалізації світу українськими і афроамериканським авторами реп-лірики.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію у формі публікації тез у матеріалах VII Міжнародної науково-практичної студентської конференції «Світ мов і мови Світу» (м.Київ, НУБІП) 17 квітня 2025 року.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ТА МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАФОР В АМЕРИКАНСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ РЕП-ЛІРИЦІ

1.1 Реп як культурне явище та об'єкт лінгвістичного аналізу

У сучасному світі майже неможливо уявити життя без музики. Сучасна музична культура є складною системою, в якій перетинаються естетичні, соціальні та лінгвістичні коди. Одним з найбільш яскравих жанрів, що динамічно розвиваються, є реп. Аналіз етимологічного походження слова «реп» засвідчує, що воно походить від середньоанглійського «*rappe*» і в англійській мові вперше зафіксовано в XVI столітті на позначення «удару», «швидкого руху». Початкове значення слова включало: удар або стусон (*to rap on the door* - стукати в двері), різке чи швидке висловлювання думки (*to rap out an answer* - різко відповісти).

У XX столітті, особливо в афроамериканському культурному просторі, слово набуло нового сенсу - «говорити швидко, ритмічно, з емоцією», що стало основою для розвитку жанру реп.

Реп це особливий вид музичного самовираження, що ґрунтується на поєднанні ритмічного речитативу і глибокого ліричного змісту. Він виступає не просто як форма розваги, а як спосіб передати емоції, розповісти історії, донести соціальні та культурні меседжі. Щоб повною мірою усвідомити значення цього жанру і зрозуміти його глибинний сенс, доцільно звернутися до його історії та простежити, як він формувався під впливом різних культурних і соціальних факторів.

Як культурний феномен реп є одним з найвизначніших і найвпливовіших проявів масової культури. Його витоки можна простежити, починаючи від афроамериканських громад Бронкса в 1970-х роках, де він розвивався як засіб протесту, самовираження та формування ідентичності для маргіналізованих груп. Найперші реп-композиції поєднували ритм, поетичний вираз і гостру соціальну критику, поступово перетворюючись на складну систему образів, метафор і культурних кодів.

Незважаючи на те, що в середині 70-х рр. в США поширилися дискотеки, із музикою диско, орієнтованою на середній клас, деяким верствам населення такий відпочинок був не по кишені. І тому цілком закономірно, що з'явилася нова танцювальна музика, доступна всім незалежно від матеріального становища. 11 серпня 1973 року в скромній квартирі в Бронксі відбувся дебют хіп-хопу. На вечірці з нагоди початку навчального року DJ Kool Herc, уродженець Ямайки, використовував два програвачі та мікрофон, щоб змішувати записи фанку та соулу, виділяючи та подовжуючи «брейки» барабанів і додаючи невеликі промови, щоб підбадьорити публіку та підтримувати ритм. Це започаткувало зародження Хіп Хопу, а надалі і репу як окремої форми культурного самовираження, що поступово завоювала свою аудиторію.

Варто зазначити, що коріння хіп-хопу сягає ще далі, адже за кілька років до цього основи цього жанру заклали піонери spoken word, такі як The Last Poets, та діджеї, наприклад DJ Hollywood. Проте вечірка 1973 року стала офіційною точкою відліку для цього жанру. Незабаром після цього діджеї продемонстрували свої вміння, випустивши 12-дюймові платівки, а колективи MCs під біти.

Рух отримав широке визнання в 1979 році завдяки пісні Sugarhill Gang «Rapper's Delight». Хоча деякі критики відкинули її як новинку, її запальні ритми на бас-лінії Chic's Good Times передавали радісну енергію раннього хіп-хопу. Пісня згодом стала безсмертною в поп-культурі завдяки фільму «Весільний співак», де Еллен Альбертіні Доу виконала її в ролі бабусі-реперки.

Із розширенням субкультури з'явилися чотири основні напрямки: реп, діджеїнг, брейк-данс і графіті. Діджеїнг це використання програвачів платівок, щоб створювати нові музичні композиції, комбінуючи ритми, уривки вже існуючих пісень та накладаючи різні ефекти. Брейк-данс це танцювальний стиль, його характерними рисами є акробатичні рухи, динамічні обертання на голові, плечах чи спині, силові елементи та імпровізація під ритми діджея. Графіті - мистецтво своєрідного способу самовираження та протесту проти

соціальної нерівності, яке будується на розписі стін будівель, вагонів метро та інших поверхонь, використовуючи аерозольні фарби.

Легенда Бронкса Африка Бамбаатаа організував заходи через свою організацію Universal Zulu Nation, пропонуючи молоді альтернативу бандитському життю у вигляді музичних і танцювальних батлів. Хіп-хоп також почав проникати в мейнстрім-медіа: ікони графіті Жан-Мішель Баскія і Fab 5 Freddy з'явилися в кліпі Blondie «Rapture», першому реп-відео, показаному на MTV. Як можемо побачити, ця культура від початку несла в собі не лише розважальну функцію, але й потужний соціальний меседж.

До середини 1980-х років хіп-хоп поширився за межами Нью-Йорку. Важливо наголосити, що саме у 1986 році жанр подолав бар'єри, коли співпраця Run-DMC з Aerosmith над Walk This Way поєднала реп з роком, створивши світовий хіт і закріпивши групу як перших міжнародних суперзірок хіп-хопу.

З точки зору лінгвістики, реп є особливою формою дискурсу, в якій поєднуються ритмічна мова, образний стиль і риторичні засоби. Вчені підкреслюють подвійну природу текстів репу: вони функціонують як засіб естетичної творчості і як інструмент соціально-політичного коментаря (Alim, 2006). У цих рамках метафора відіграє особливо важливу роль. Виходячи за межі своєї традиційної поетичної функції, вона стає потужним інструментом для формування колективної ідентичності та висловлення нагальних соціальних реалій.

Якщо провести огляд американського та українських напрямів репу, то можна побачити:

Американський реп, який проклав шлях для глобального поширення цього жанру, описують як «вулицю, перекладену словами» (Смітерман, 2000). Його визначальними рисами є гра слів, використання сленгу та символічні посилання, які слугують сховищами культурної пам'яті. У творах таких знакових постатей, як Тупак Шакур і Nas, переважають метафори конфлікту, свободи та стійкості.

Український реп як жанр вперше з'явився в Україні в кінці 1980-х роках під сильним впливом Заходу і поступово набув унікального національного

характеру. У 1989 році року засновуються гурти: «Вхід у змінному взутті» (ВУЗВ) , Bad Balance, «Танок на майдані Конго» (ТНМК) , які вважаються піонерами українського хіп-хопу. Важливо зазначити, що українські музиканти не просто начитували під біт, наслідуючи стиль улюблених МС, а створили ідеологічний фундамент цієї музики. Вони пропагували симбіоз мистецтв, транслуючи реп-культуру на місцеві стандарти. Графіті, брейк-данс, відточена читка, тернтейблізм (скретчі) та горезвісний «голос вулиць» становлять у виконання українських реперів одне ціле.

Касети з репом почали розповсюджуватися як масовий вірус. Стіни будинків покривалися примітивними графіті-тегами з логотипами закордонних гуртів. На подвір'ях збиралися доморощені репери, які вправлялися у читці. Кінець дев'яностих ознаменувався залишковою перемогою репу як головної рушійної сили серед молоді.

Сьогодні можна побачити, що такі виконавці, як Калуш, Альона Альона та ОТОУ, поєднують глобальні стилістичні конвенції з місцевими темами, порушуючи питання, що варіюються від соціальної критики та політичних роздумів до утвердження культурної ідентичності. У цьому контексті реп виступає як форма культурного опору, висуваючи на перший план метафори боротьби, оновлення та визволення. Ці мотиви набули особливого значення після Революції гідності та в умовах триваючої війни з Росією (Герасименко, 2021).

Підсумовуючи, можна сказати, що реп пропонує родючий ґрунт для лінгвістичних досліджень. Його вивчення може охоплювати метафоричні рамки, риторичні стратегії та культурні символи. Завдяки своєму поліфонічному характеру, реп найкраще розуміти не лише як музичний жанр, а як дискурсивну арену, де перетинаються мова, культура та ідеологія.

1.2 Підходи до вивчення метафори в сучасній когнітивній лінгвістиці

З лінгвістичної перспективи реп становить винятковий інтерес, адже його поетика вирізняється інтенсивним використанням метафор, алюзій, сленгу, риторичних прийомів та кодів культурної пам'яті. На особливу увагу в реп-ліриці заслуговує вивчення метафори, яка виступає не лише засобом образотворення, а й способом концептуалізації реальності та інструментом впливу на слухача.

Метафору традиційно визначають як троп, що ґрунтується на перенесенні властивостей одного предмета чи явища на інший за принципом подібності. Спробуємо розібратись, чому саме ця категорія є настільки важливою для художньої мови. Завдяки багатозначності слова та можливості актуалізації різних його семантичних аспектів, метафора значно розширює номінативний потенціал мови, відкриваючи нові горизонти для творчої інтерпретації. Слід підкреслити, що вона розглядається не лише як «скорочене порівняння», а як цілісна смислова конструкція, у якій співставлявані плани зливаються в єдиний художній образ. Саме тому метафора забезпечує ефект несподіванки, створює новизну і водночас виступає своєрідним контекстуальним неологізмом, що надає творові індивідуально-авторського забарвлення.

Особливістю метафори є те, що вона поєднує буквальне й переносне значення, утворюючи єдність, де реальні та уявні ознаки взаємодоповнюють одна одну. У результаті виникає неподільний художній образ, у якому відсутня ізолюваність окремих понять.

У науковій традиції наголошується, що метафора не є просто «згорнутим» порівнянням. Якщо у порівнянні чітко відчуються два плани - об'єкт і його аналог, то у метафорі ці плани зливаються, утворюючи неподільний цілісний образ. Тому метафора й порівняння доцільно розглядати як різні категорії поетичної мови: перше забезпечує концентрованість і лаконізм, друге - розширює і поширює висловлювання.

Потрібно підкреслити, що метафоричний образ може мати різні ступені складності: від простих індивідуальних замінів до розгорнутих систем образів, що пронизують увесь текст. У складних випадках метафора поєднує цілу низку асоціацій, які взаємодіють і творять унікальну образну структуру. Особливе місце у цьому процесі посідають так звані «автометафори» - самохарактеристики автора через метафоричні образи, що дозволяють простежити психологію творчого процесу.

Упродовж тривалого часу метафора розумілася виключно як художній засіб, покликаний прикрасити мову. Однак розвиток когнітивної лінгвістики наприкінці ХХ ст. докорінно змінив це уявлення. Ключовим етапом стала праця Джорджа Лакоффа та Марка Джонсона *Metaphors We Live By* (1980), у якій уперше було системно доведено: метафора є не тільки стилістичним прийомом, а фундаментальним механізмом мислення й концептуалізації досвіду.

Згідно з концепцією когнітивної метафори, абстрактні сфери нашого досвіду осмислюються через більш конкретні. Наприклад, метафора «АРГУМЕНТ ЦЕ ВІЙНА» визначає мову суперечок: ми «захищаємо позицію», «атакуємо аргументи», «програємо» або «перемагаємо» у дискусії. Отже, метафора структурує не лише мовлення, а й моделі мислення та дії.

Подальші дослідження цієї ідеї ми знаходимо у працях (Kövecses, 2002; Gibbs, 2008), де наголошується на співіснуванні універсальних і культурно-специфічних моделей. Наприклад, концептуальна схема «ЖИТТЯ ЦЕ ПОДОРОЖ» виявляється у багатьох культурах, проте конкретні образи «дороги», «перепон» чи «пунктів призначення» залежать від національних традицій і цінностей. У вітчизняному мовознавстві американський реп досліджувався у працях Н.К. Кравченко (*Rap artists' identity in archetypal roles of hero and seeker: A linguistic perspective*) і у дослідженні І.Г.Рязанова «Структурні й стилістичні особливості пісенного тексту в американському репі».

Як зазначає Гіббс-молодший, багато виразів у повсякденній мові є фундаментально метафоричними, що зумовлено функцією метафор як водночас засобу концептуалізації дійсності і способу експресивного впливу.

По-перше, метафора уможливорює передачу складних та абстрактних понять, які важко виразити буквально, наприклад, абстрактні концепти, такі як життя і смерть. По-друге, метафора забезпечує компактність і багатозначність висловлювання, адже дозволяє «стиснути» кілька смислів в одному образі, як-от «кохання це поле бою», сприяючи у такий спосіб економії комунікації. По-третє, метафоричність збагачує мовлення експресивністю, відтворюючи інтенсивність досвіду й викликаючи яскраві ментальні образи.

Загальноприйняті метафори ґрунтуються на спільних культурних знаннях: саме наше розуміння вихідної області дозволяє нам інтерпретувати і осмислювати цільову область через її терміни. Водночас метафоричні вирази можуть також використовуватися навмисно, з явною метою підсилити або прояснити значення для слухача або читача. Це особливо очевидно в поетичних метафорах, які будуть детальніше розглянуті нижче.

Важливим доповненням до класичної теорії концептуальної метафори становлять теорія концептуальної інтеграції (blending) Фокон'є і Тернера (2002), яка пояснює, як у свідомості поєднуються елементи з різних когнітивних просторів для створення нових значень; критична метафорологія, що досліджує функціонування метафор у політичному й соціальному дискурсі; культурно-антропологічний підхід, який показує, як універсальні когнітивні схеми взаємодіють із культурно зумовленими контекстами.

У межах когнітивної теорії метафори, запропонованої Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, виділяють кілька основних типів метафор: онтологічні, структурні та орієнтаційні. Онтологічні метафори це випадки, коли абстрактні явища осмислюються як конкретні об'єкти чи сутності. Наприклад, метафора «ЧАС ЦЕ ГРОШІ» відображає уявлення про час як про матеріальну цінність, яку можна «витратити», «інвестувати» або «втратити». У реп-ліриці цей тип метафори реалізується досить часто: час постає як «валюта», що має вагу й цінність у житті

виконавця, символізуючи прагнення до ефективності та самореалізації. Структурні метафори, за Лакоффом, характеризуються тим, що одна концептуальна сфера повністю структурується через іншу. Наприклад, у реп-культурі можуть траплятися метафори типу «МУЗИКА ЦЕ ПОДОРОЖ» або «РЕП-ВИКОНАННЯ ЦЕ БІЙКА». У першому випадку музичний процес осмислюється як шлях, що має початок, перешкоди та мету; у другому - як змагання, боротьба за визнання й силу слова. Орієнтаційні метафори - базуються на просторових координатах («вгору-вниз», «усередині-зовні»). Вони відображають емоційні й соціальні стани: «злетіти нагору»= досягти успіху, «опуститися на дно»= зазнати поразки.

До класифікації метафор, запропонованої Дж. Лакоффом, сучасна когнітивна лінгвістика додає під впливом критичного дискурс-аналізу і мультимодальних студій дискурсивні і мультимодальні метафори.

Дискурсивні метафори функціонують у соціально-політичному дискурсі, особливо у протестних жанрах музики. Мультимодальні метафори поєднують вербальні, візуальні й аудіальні компоненти (наприклад, текст + кліп + графіті у хіп-хоп культурі).

Музичні тексти особливо в жанрі реп становлять цінний матеріал для когнітивно-лінгвістичних досліджень. Це зумовлене низкою чинників. По-перше, поетичною насиченістю реп-текстів, що забезпечується в тому числі високою концентрацією метафор, які надають мові експресивності та багатозначності. По-друге, соціальним вкоріненням реп-культури. Музика є частиною колективної культури, відображаючи суспільні процеси, ідентичності та конфлікти. По-третє, метафори у реп-ліриці безпосередньо пов'язані з політичним виміром жанру. Реп від початку був формою протесту та публічного висловлювання. Аналіз його метафорики відкриває уявлення про владу, свободу, опір і солідарність. В українському репі глобальні концептуальні моделі (ЖИТТЯ ЦЕ ПОДОРОЖ, СИЛА ЦЕ ВОГОНЬ) поєднуються з локальними: ВІЙНА ЦЕ ВИПРОБУВАННЯ, НАРОД ЦЕ СІМ'Я. У творчості Kalush, Alyona

Алуона чи ОТОУ такі образи стають символами колективної витривалості, боротьби та національного відродження.

Отже, результати аналізу підрозділу дозволили дійти висновків про те, що у когнітивно-лінгвістичній парадигмі метафора постає як універсальний механізм пізнання, що охоплює як спільні для людства, так і специфічні для певної культури моделі. Дослідження музичного дискурсу, зокрема репу, дозволяє простежити, як у художньо-образній формі відбувається концептуалізація соціальних і культурних процесів. Це робить реп одним із найпродуктивніших корпусів для аналізу сучасних метафоричних моделей.

1.3 Методологія дослідження

У нашому дослідженні ми спиратимемось, зокрема, на концепцію створення метафори в контексті (Creating metaphor in context) Золтана Кьовечеса. Цей підхід розширює традиційні уявлення про когнітивну метафору, запропоновані Лакоффом і Джонсоном, додаючи важливий динамічний аспект впливу контексту на формування, функціонування та варіативність метафоричних моделей.

Кьовечес виходить із того, що метафора не є фіксованим або універсальним механізмом, який завжди однаково реалізується в усіх культурах. Навпаки, метафоричні концепти, хоч і базуються на універсальних когнітивних процесах, активно формуються під впливом контекстуальних факторів історичних, культурних, соціальних і навіть ситуативних. Таким чином, контекст не лише модифікує вже існуючі метафори, але й бере участь у створенні нових.

Згідно з Кьовечесом, когнітивні операції людини універсальні усі ми здатні створювати й розуміти метафори, адже вони базуються на спільному тілесному досвіді (embodiment). Проте те, як саме ці операції реалізуються, залежить від контекстуальних факторів, тобто від середовища, у якому відбувається комунікація.

Він пропонує модель, у якій когнітивна система людини перебуває у постійній взаємодії з контекстом. Концептуальні структури, одного разу сформовані, з часом зазнають змін під впливом культурних, соціальних і

комунікативних умов. У результаті виникає метафорична варіативність, тобто різниця у способах осмислення схожих явищ у різних культурах, соціальних групах або навіть в одного індивіда.

Кьовечес виділяє три основні рівні, на яких виявляється варіативність метафори:

1. Міжкультурна варіативність - різниця у метафоричних моделях між культурами. Ми можемо побачити на прикладі пісні Vic Mensa «Time is money», як в американському репі та західній культурі домінує метафора «TIME IS MONEY» («час це гроші»), що відображає капіталістичне мислення, тоді як у багатьох східних культурах час радше асоціюється з циклічністю або гармонією з природою.

2. Внутрішньокультурна (соціальна або індивідуальна) варіативність. Різні соціальні групи в межах однієї культури можуть по-різному метафорично осмислювати світ. Наприклад, у реп-культурі фраза «my city bleeds» («моє місто кровоточить») має протестний, соціально-політичний підтекст, тоді як у медійному дискурсі така ж метафора могла би позначати просто кризу або занепад.

3. Історична варіативність. Метафори еволюціонують у часі разом із культурою. Наприклад, у репі 1980-х «gold chain» символізував матеріальний успіх і свободу від бідності, тоді як у сучасному контексті цей образ може сприйматися іронічно або навіть як символ надмірного споживацтва.

Кьовечес детально розглядає структуру концептуальної метафори, показуючи, що зміни можуть відбуватись на різних її рівнях: область джерела (source domain), війна, шлях, гра, (за Фокон'є і Тернером), які створюють нові сенси.

Кьовечес формулює два основні чинники, що спричиняють варіативність метафор:

1. Різний досвід (different experiences). Це різниця в життєвому досвіді, знаннях і соціальній належності. Наприклад, для американського репера «the street» - метафора життєвої школи, місце формування особистості; тоді як для

українського репера «вулиця» може символізувати виживання, спротив чи втрату ілюзій.

2. Різні когнітивні стилі (different cognitive styles). Люди з різними типами мислення (аналітичним, емоційним, художнім тощо) створюють різні образи навіть на основі однакового досвіду.

Наприклад, репер Kendrick Lamar у рядку «I got power, poison, pain and joy inside my DNA» поєднує біологічну метафору (людська ідентичність як генетичний код) із філософською рефлексією це приклад індивідуального когнітивного стилю, який виходить за межі звичних моделей «life is a struggle» чи «money is success».

Кьовечес також розрізняє глобальний і локальний контекст: глобальний контекст - сукупність загальних культурних знань, настанов і колективних спогадів, які зберігаються в довготривалій пам'яті суспільства. Вони формують основу звичних метафор типу «the American Dream», «rags to riches» тощо. Локальний контекст - конкретна ситуація спілкування, у якій індивід створює метафору, спираючись на свій особистий досвід і емоції.

Наприклад, коли Jay-Z у пісні «Moment of Clarity» каже: «I can't help the poor if I'm one of them», він створює локальну метафору боротьби між моральністю й успіхом, засновану на власній життєвій позиції.

Таким чином, метафори функціонують у динамічному полі, де взаємодіють загальнокультурні моделі (глобальні) та особистісні інтерпретації (локальні).

У межах нашої роботи теорія Кьовечеса дозволяє пояснити, чому одні й ті самі метафоричні схеми мають різне смислове навантаження в американській і українській реп-культурі.

Наприклад, концепт «MONEY IS POWER» в американських текстах (Rick Ross, 50 Cent) має позитивну конотацію досягнення, контролю, статусу.

Водночас, у українських виконавців (Alyona Alyona, Skofka) подібний образ може звучати іронічно або критично - «гроші як спокуса», що розмиває моральні орієнтири.

Отже, ми бачимо контекстуальну варіативність: одна й та сама когнітивна операція («гроші = влада») набуває різного культурного звучання.

Таким чином, концепція Золтана Кьовечеса про створення метафори в контексті стає ключовою для нашого дослідження, оскільки дозволяє поєднати когнітивний та культурний підходи до аналізу реп-лірики. Вона дає змогу розглядати метафору не лише як мовне явище, а як відображення соціального досвіду, емоційного стану та колективної свідомості певної спільноти. У нашій роботі цей підхід використовується для виявлення закономірностей створення метафор у реп-текстах, їхніх концептуальних джерел і культурної варіативності.

Алгоритм аналізу передбачає послідовне визначення джерельної та цільової сфер метафори, виявлення когнітивного механізму перенесення значення, а також інтерпретацію отриманого образу в культурному контексті. Це дозволяє встановити, як універсальні метафоричні моделі, властиві американській реп-культурі, адаптуються в українському просторі, набуваючи нових значень і конотацій. Отже, застосування теоретичних положень Лакоффа, Фокоф'є, Тернера та Кьовечеса забезпечує комплексний підхід до дослідження метафор у сучасному репі як багатовимірного когнітивно-культурного феномена.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було окреслено основні теоретичні засади, на яких базується дослідження метафори в реп-ліриці, а також визначено методологічні підходи до аналізу цього явища. Реп розглянуто не лише як музичний жанр, а як соціокультурне явище, що поєднує мистецькі, комунікативні та пізнавальні функції. Він став своєрідною формою вербальної творчості, у межах якої мова використовується як засіб самовираження, протесту та відображення колективного досвіду певної спільноти.

У теоретичному аспекті розділу проаналізовано підходи до розуміння метафори в межах сучасної когнітивної лінгвістики. Зокрема, було підкреслено,

що метафора є не лише стилістичним прийомом, а універсальним когнітивним механізмом, який структурує мислення, формує сприйняття світу та втілює культурні моделі у мові. Відповідно до цього, метафоричні структури в репі відображають колективну свідомість і соціальні реалії певної культури, а також виконують функцію інтерпретації досвіду через символічні образи.

Окрему увагу приділено контекстуальній природі метафори, що ґрунтується на положеннях когнітивної теорії створення метафори в контексті. Такий підхід дозволяє пояснити, чому метафоричні моделі, навіть спільні за своєю структурою, можуть набувати різного змісту залежно від культурного, соціального або історичного середовища. У межах цього підходу метафора розглядається як динамічне явище, що постійно змінюється під впливом контексту комунікації, світоглядних орієнтирів і культурних особливостей мовця.

Також було визначено, що дослідження метафор у реп-ліриці потребує комплексного підходу, який поєднує елементи когнітивного, культурологічного та лінгвістичного аналізу. Застосування такої міждисциплінарної методології дає змогу розкрити як універсальні, так і специфічні риси метафоричного мислення в межах різних культурних просторів.

Отже, підсумовуючи зміст першого розділу, можна стверджувати, що метафора в реп-ліриці є ключовим інструментом осмислення дійсності, який відображає глибокий взаємозв'язок між мовою, мисленням і культурою. Вона виконує функцію не лише художнього вираження, але й когнітивного моделювання соціального досвіду, що робить її важливим об'єктом лінгвістичного аналізу в порівняльному дослідженні американського та українського репу.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕТАФОР В АМЕРИКАНСЬКОМУ І УКРАЇНСЬКОМУ РЕПІ

2.1. Американський реп і метафоричні структури

2.1.1. Тематичні кластери метафор

Американський реп, або хіп-хоп музика, є не лише популярним жанром, але й унікальною формою урбаністичної поезії та соціального коментаря. Його лірика характеризується високою концентрацією фігуративної мови, особливо метафор, які є ключовим інструментом для вираження складної соціальної реальності, особистого досвіду та світогляду виконавців. Дослідження метафоричних структур дозволяє глибше зрозуміти когнітивні моделі, культурні цінності та риторичні стратегії, притаманні цьому жанру. Кожна група виконує окремі функції - від естетичних і стилістичних до соціальних і політичних.

У метафоричній структурі американського та українського репу можна виділити кілька домінуючих тематичних кластерів, до них належать: боротьба і насильство, багатство і матеріальний успіх, фізичність і сексуальність, духовність і релігія, а також простір і територія.

Ключовою концептуальною сферою в репі є метафора боротьби. Життя часто зображується як війна або битва, а вулиці як поле бою. Роль Воїна-солдата спирається на метафору РЕП-ВИКОНАННЯ - ЦЕ БИТВА НА ВІЙНІ, що натякає на подібність між шоу-бізнесом (або, ширше кажучи, самим життям) та полем бою. («I said I'm 'bout to go to war» (TTC, See You Again). «I carry traits of a traumatized soldier» (A\$AP Rocky, *I Train*).

2Pac «Every day I fight the system just to stay alive» життя як поле бою, боротьба за виживання в умовах соціального тиску.

Eminem - «My words are bullets, my flow's a gun» - мова уподібнюється зброї, що підкреслює силу слова як засобу опору.

Eminem - «'Till I Collapse» (2002): «Cause sometimes you just feel tired, feel weak... But you gotta search within you» - боротьба подається як внутрішній

процес подолання себе, де «битва» відбувається не лише із зовнішнім світом, а й із власними сумнівами.

Nas - «Ether» (2001): «You're not on my level, you're beneath me.» - образ «рівня» слугує метафорою ієрархії у змаганні між реперами. Основна функція цього вислову це вираження сили, конкурентності та домінування у творчій сфері.

У межах цього метафоричного поля боротьба інтерпретується багатомірно: як сутичка з соціальною нерівністю, як конфлікт з інституційними обмеженнями, як міжособистісна ворожнеча або навіть як внутрішній психологічний спротив. Така багатшаровість дозволяє репу поєднувати у собі як індивідуальний досвід артиста, так і колективний досвід маргіналізованих груп.

Мовні засоби, пов'язані з концептами війни та насильства, формують у реп-дискурсі специфічний семантичний простір, у межах якого військова та кримінальна лексика функціонує не стільки як опис конкретних подій, скільки як засіб створення атмосфери постійного напруження та загрози. Такий семантичний простір відображає соціальні та психологічні реалії, з якими стикаються виконавці та їхні спільноти, а також сприяє формуванню когнітивних моделей сприйняття соціальної дійсності.

Використання метафор війни та насильства виконує низку взаємопов'язаних функцій. По-перше, експресивну, оскільки образ війни посилює емоційну інтенсивність висловлювань та передає відчуття небезпеки і психологічного тиску. По-друге, соціальну, оскільки метафора боротьби виступає символом протистояння несправедливим умовам і водночас засобом осмислення досвіду дискримінації та соціальної маргіналізації. По-третє, ідентифікаційну, оскільки образ «воїна» сприяє формуванню самопрезентації виконавця та визначає його позицію в культурному й соціальному просторі. У реп-нарративі поняття «зла» та «справедливості» часто тлумачаться досить специфічно - як «справедлива» відплата заздрісникам та наслідувачам, що не завжди відповідає моральним принципам: «I'mma

shake his brain, I'm gon' never rest» (AR et al, Runnin)

Варто також наголосити, що метафора насильства не обмежується прямим відтворенням агресії чи фізичної конфронтації. Часто вона виконує функцію символічного конструювання соціальної та культурної реальності, у межах якої мова, культура та мистецтво виступають альтернативними «зброями». У такому контексті боротьба у реп-дискурсі сприймається не лише як фізичний конфлікт, а як складний комунікативний акт, що забезпечує артиста та його спільноту засобами для відстоювання права на голос, самовираження, соціальної видимості та індивідуальної ідентичності.

Отже, метафора боротьби та насильства у американському репі виступає як складна когнітивно-дискурсивна модель. Вона не обмежується художньою функцією, а структурує сприйняття життєвих реалій, формує наративи самовизначення та відображає соціальну позицію маргіналізованих груп.

Паралельно, з 1990-х років у реп-культурі дедалі більшого значення набувають метафори багатства та матеріального успіху. У текстах таких виконавців, як Jay-Z, Notorious B.I.G., 50 Cent, фінансовий капітал постає не лише як економічний ресурс, але й як символ соціальної легітимності.

Drake - «Started from the bottom, now we're here» - метафора підйому як успіху, де соціальне зростання подається як рух угору.

Kanye West - «I'm walking through the valley of the shadow of death» - образ шляху як випробування, що веде до духовного очищення через боротьбу за успіх.

Notorious B.I.G. - «Mo Money Mo Problems» - гроші осмислюються не лише як влада, а й як тягар, що приносить моральні й соціальні виклики.

Jay-Z - «U Don't Know» (2001) - «I'm from the bottom, so the top's the only place I can go.» Метафора соціального підйому: успіх подається як вертикальний рух угору, де «дно» - символ бідності, а «верх» - влади та визнання.

50 Cent - «I Get Money»(2007) «I got the kind of paper that'll change your life.» Метафора «гроші як сила трансформації» - фінансовий успіх уподібнюється до енергії, здатної змінювати долю. Rick Ross - «Hustlin» (2006)

Kendrick Lamar - «Money Trees» (2012) - «Money trees is the perfect place for shade.» Метафора «гроші як притулок / захист» - фінансове благополуччя дає спокій, безпеку, можливість уникнути страждань.

Cardi B «Money» (2018) «I got bands in the coupe, bustin' out the roof.» Гіперболізована метафора «надлишку», де гроші буквально «вибухають» із машини, що втілює надмір, свободу та владу.

Реп-дискурс конструює образ «Money rules everything around me» (Wu-Tang Clan), демонструючи домінуючу когнітивну модель «ГРОШІ = ВЛАДА», що позиціонує багатство як засіб уникнення маргіналізації та шлях до соціального просування.

Метафора багатства і матеріального успіху в репі виконує не лише описово-реалістичну функцію, а й ідеологічну. Вона сприяє конструюванню альтернативного соціального наративу, де матеріальні ресурси слугують символом подолання соціальної нерівності, водночас висвітлюючи внутрішню напругу між прагматичними та духовними аспектами існування. У цьому сенсі показовими є рядки Jay-Z - «I'm not a businessman, I'm a business, man», де артист ототожнює себе з економічною системою, а також Drake - «Started from the bottom, now we're here», де соціальний успіх подається як метафоричний рух угору. Подібна семантика простежується і в творчості Jay-Z - «The Story of O.J.» (2017) - «I'm not black, I'm O.J.» Тут ідентичність підмінюється фінансовим статусом: матеріальне досягнення нівелює расову приналежність. 50 Cent - «Get Rich or Die Tryin» (2003). Назва треку сама по собі - гранична метафора життєвого кредо. Успіх - це не просто мета, а екзистенційна місія, спосіб відновити справедливість через особисті досягнення. Завжди досягає цілей, борючись за позицію в шоу-бізнесі: метафорично відображено через образи спортсмена - здебільшого метафора боксера: є «RAP PERFORMANCE IS SPORTING CONTEST» - реп як спортивне змагання: «I just win again, then win again like Wimbledon» (Lamar, *DNA*), «Soon as the bell go ding, doe / I'll be in the ring though» (A\$AP Rocky, *Runnin*).

Поступовий перехід від теми боротьби та влади до метафор тілесності вказує на зміщення акцентів у реп-дискурсі - від зовнішньої сили до внутрішньої, від соціального спротиву до самовираження через фізичність. Сфера фізичності та сексуальності в американському репі займає важливе місце як символічна категорія, що відображає соціальні та культурні аспекти самовираження виконавців. Тіло у ліриці реперів виступає не лише як біологічна реальність, а й як когнітивно-символічний ресурс, здатний функціонувати як зброя, джерело сили, засіб домінування або об'єкт задоволення.

Так, у пісні Megan Thee Stallion - «Body» повторювана формула «Body-ody-ody» виконує функцію самоствердження, утверджуючи тіло як символ жіночої автономії. Nicki Minaj - «Ananconda» метафорично зображує сексуальність як владу, де тілесність стає інструментом контролю та домінування. Cardi B - «WAP» перетворює сексуальний досвід на форму соціальної сили, де жіночий голос і тіло виступають джерелом авторитету, а не об'єктивації.

У цьому контексті тіло сприймається як арена для автономії, самовираження та соціальної репрезентації. Особливістю реп-дискурсу є гіперболізація фізичних характеристик та сексуальних атрибутів. Тіло у ліриці часто підкреслюється як символ витривалості, сили та енергії, а метафора «тіло як інструмент» реалізується як засіб досягнення бажаного - від матеріального успіху до визнання у соціальному та культурному просторі.

Сексуальність у цьому контексті набуває багатофункціонального характеру: вона виступає одночасно показником престижу та інструментом контролю над іншими, що проявляється у когнітивній опозиції «володіння - підкорення». У рамках цієї моделі тілесні взаємини інтерпретуються як символічна економіка, де задоволення та близькість конвертуються у вплив, авторитет та соціальний статус. Водночас у межах цього кластера проявляється культурна амбівалентність: метафора фізичності та сексуальності одночасно акцентує на свободі, самовираженні та гедоністичних практиках, але водночас

може відтворювати патріархальні та об'єктивізуючі моделі, що посилюють соціальні стереотипи.

Таким чином, реп-дискурс не лише відображає тілесні практики, а й активно формує їх, пропонуючи уявлення про сексуальність як потужний комунікативний та соціальний ресурс, що впливає на структуру соціальних відносин і наративів ідентичності

Водночас у межах репу простежується інший, не менш значущий концептуальний пласт - духовність та релігія, що, на перший погляд, протиставляються тематиці тілесності, проте у когнітивному плані становлять її семантичне продовження. Якщо тілесність у реп-дискурсі репрезентує земну силу, владу і самоствердження, то духовність - це вища форма самопізнання, рефлексії та морального осмислення світу. Kendrick Lamar - «FEAR.» «Why God, why God do I gotta suffer? / Pain in my heart carry burdens full of struggle.» Він ставить вічне питання - чому Бог дозволяє страждання? У цьому внутрішньому монолозі він відверто описує свої сумніви, страх і біль. Його духовність проявляється не через упевненість, а через сумнів і пошук сенсу. Це форма рефлексії, де віра співіснує із боротьбою та розпачем.

Духовність та релігія в американському репі виступають не лише як стилістичні прийоми, а й як концептуальні категорії, що дозволяють виконавцям осмислювати власний досвід та соціальну реальність. У текстах таких артистів, як Tupac Shakur, DMX чи Kanye West, часто з'являються біблійні алюзії та релігійні мотиви, які ілюструють когнітивну модель «ЖИТТЯ ЦЕ ДУХОВНА ПОДОРОЖ». «Fear of losin' loyalty from pride, 'Cause my DNA won't let me involve in the light of God» (*Fear* Так, у пісні Kanye West - «Jesus Walks» (2004) звучить: «I walk with God, I got the Lord on my side» - релігійна метафорика поєднується з образом внутрішньої віри, що підтримує артиста. У Kendrick Lamar - «Sing About Me, I'm Dying of Thirst» (2012) рядок «I'm tryna find hope inside the bottle of holy water» використовує символ святої води як метафору очищення через мистецтво. У Tupac Shakur - «Hail Mary» (1997) образ молитви: «Come with me, Hail Mary» символізує прохання про духовну підтримку у складних обставинах життя.

Chance the Rapper - «Blessings» «When the praises go up, the blessings come down.» Цей рядок став гаслом для самого Chance. Він стверджує, що духовність і віра - це не покора, а джерело радості та подяки. Коли людина славить Бога (підносить молитву), у її життя приходять благословення. У реп-контексті це протиставляє духовний добробут матеріальному успіху. DMX - «Lord Give Me a Sign» «Lord give me a sign! Show me what I got to do to bring me closer to You.» DMX часто репрезентував себе як грішника, який прагне спасіння. Тут він молиться до Бога про вказівку шляху. Його духовність - це боротьба між темрявою (насильство, наркотики, зневіра) і світлом віри. Через молитву репер показує людську слабкість і прагнення до очищення. [54, с. 88].

Релігійні метафори виконують у реп-дискурсі кілька взаємопов'язаних функцій. По-перше, вони легітимізують моральний авторитет виконавця, піднімаючи його досвід на рівень сакрального сенсу. По-друге, ці образи структурують наратив через протиставлення «священне профанне», дозволяючи відчутти боротьбу між добром і злом та надавати подіям моральної орієнтації. По-третє, духовна метафорика звертається до глибинних екзистенційних питань, таких як доля, гріх і смертність, що перетворює реп-дискурс на платформу не лише соціального, а й філософського осмислення життя. «Is it for the moment, and will he see me as Job?» (К. Lamar «Fear»). - реп-герой як Йов, що проходить випробування. «Just remember, what happens on Earth stays on Earth! / We gon' put it in reverse». (К. Lamar «Duckworth»). - пряме вербальне вираження ідеї зворотності часу. «Martin had a dream. Martin had a dream. Kendrick have a dream» (К. Lamar «Backseat freestyle»). - метафора повторення історії (цикл боротьби за рівність).

У структурі американського та українського репу метафорика релігійності та духовності виконує не лише стилістичну, а й світоглядну функцію. Вона дозволяє артистам інтерпретувати хаотичну соціальну реальність у категоріях «добра» і «зла», «гріха» і «прощення». У Tupac Shakur - «Ghetto Gospel» (2004) рядок «I welcome with my hands, and the red sun sinks at last into the hills of gold» створює метафоричний простір морального вибору та духовного спасіння.

Таким чином, релігійна метафорика в американському репі формує концептуальне уявлення про духовність як універсальну категорію, що структурує досвід індивідуальний та колективний. Вона дозволяє виконавцям і слухачам осмислювати життєві труднощі у межах ширших сакральних координат, перетворюючи особисті історії на складову великої екзистенційної боротьби.

Наприклад, у пісні Kendrick Lamar «Sing About Me, I'm Dying of Thirst» образ духовного очищення («I'm dying of thirst, baptize me») виступає символом прагнення морального оновлення через біль і віру [54, с.90].

Просторові метафори в американському репі виконують подвійну функцію: з одного боку, вони відтворюють складну соціальну реальність, а з іншого - слугують інструментом самоствердження та формування ідентичності. Територія постає не лише як фізичне місце проживання, а як символ культурної сили, соціальної приналежності та стійкості до зовнішніх викликів [56, с. 112].

Крім того, географічні ідентифікатори функціонують як потужні маркери ідентичності. Наприклад, висловлювання «I'm from Compton» у текстах Kendrick Lamar або «I am from the Bronx» в класичному нью-йоркському репі (The Notorious B.I.G.) слугують не лише вказівкою на місце проживання, а й культурною декларацією. «I'm from Compton» (Dr. Dre, «Straight Outta Compton»). Цей рядок не просто вказує на місце проживання, а й підкреслює належність до культури вуличних районах Лос-Анджелеса, де утворилися й розвивалися певні стилі життя, музика і соціальні цінності. «Compton» в реп-культурі - це символ боротьби, гідності та відстоювання своєї гідності перед труднощами.

«I'm from the 6» (Drake, «Know Yourself») Це посилання на Торонто (за числом 416, код міста) вказує на культурну ідентичність артиста, пов'язану з містом, його унікальним стилем життя, мовними і культурними особливостями. «6» для фанатів та слухачів є не просто географічним маркером, а й символом певної соціальної та культурної реальності, з якою пов'язана творчість Дрейка.

«Welcome to Atlanta» (Ludacris) Це ще один приклад, де вказівка на місто, в даному випадку Атланту, є не лише місцем на карті, а й образом певного способу життя, особливостей південного репу та гангстерської культури півдня США. Атланта стає не тільки географічним простором, а й культурною метафорою для багатьох, хто асоціює себе з цією спільнотою.

Таким чином, ці вислови не просто фіксують географічне місце, а й перетворюються на символи, через які репери заявляють про свою належність до певної спільноти, передаючи частину її менталітету, переживань і цінностей. Просторові метафори, у такому контексті, працюють як культурні маркери, що допомагають людям ідентифікувати себе та свої погляди через місце і контекст. [57, с. 98].

Одним із найвиразніших аспектів творчості Тупака Шакура (2Pac) є його вміння використовувати метафори як інструмент соціальної критики, особистого самовираження та духовного пошуку. Його тексти насичені образами, які поєднують індивідуальний досвід із колективною пам'яттю афроамериканської громади, що дозволяє розкрити глибину тем расової дискримінації, бідності, боротьби за виживання та пошуку сенсу життя [58, с. 105].

Наприклад, у пісні «Me Against the World» домінує метафора боротьби: життя - це поле битви, де «it's a war on the streets and a war in my mind», що виражає щоденну боротьбу за виживання і водночас формує ідентичність репера як воїна, що чинить опір системній несправедливості. «Against All Odds» (1996) «It's just me against the world, baby / I got nothin' to lose». Боротьба тут уже стає екзистенційною: самотність героя - це поле битви проти світу, де він веде війну за свою правду. Його опір - спосіб зберегти себе. «If I Die 2Nite» (1995) «If I die tonight, I'm dying in the gunfight / I can see the light». Тут - пряма метафора життя як війни, де смерть сприймається як неминучий наслідок битви. Тупак говорить про готовність прийняти долю воїна.[59, с. 110].

У пісні «Dear Mama» 2Pac змальовує образ матері через метафору, що бахується на алюзії до гри в шахи: «Even as a crack fiend, mama, you always was

a black queen». Тут мати ототожнюється з «чорною королевою», що символізує її гідність і силу навіть у найскладніших обставинах [60, с. 113].

У пісні «Trapped» центральною є метафора пастки (trap), яка передає відчуття ув'язненості у системі соціальної нерівності, поліцейського переслідування та структурного расизму - концептуальна схема «LIFE IS A TRAP». «Cops give a damn about a negro? Pull the trigger, kill a n**, he's a hero»** У цьому рядку 2Pac оголює цинізм системи, де вбивство темношкірого подається як геройський учинок. Метафора пастки тут розширюється - суспільство саме є пасткою, у якій закони та моральні норми спотворені настільки, що жертва перетворюється на винного. У пісні «Holler If Ya Hear Me» вулиця постає як «поле битви» - концептуальна метафора «STREETS ARE BATTLEFIELD». Вона має комунікативну функцію - заклик до єдності та спротиву, а також емоційну функцію, адже створює відчуття солідарності. «Trapped in this prison of seclusion, happiness living on the streets is a delusion». Тут метафора «в'язниці» поєднується з образом «ілюзії свободи». Вона підкреслює парадоксальність становища: навіть якщо людина фізично вільна, соціальні умови тримають її в невидимих кайданах.

[61, с. 116].

Однією з найяскравіших духовних метафор у творчості 2Pac є образ «Thugz Mansion», де «особняк» символізує альтернативний рай, місце спокою та миру після життєвих страждань. Ця метафора виконує утопійну та емоційну функцію, оскільки створює простір, у якому можливий відпочинок від насильства та хаосу реального світу. У «Keep Ya Head Up» використовується метафора світла, що функціонує як орієнтаційна метафора: «Stay strong, hold on, the sun will shine again» - світло як символ надії та відродження. У «Changes» репер створює соціальну метафору змін: «We gotta start making changes, learn to see me as a brother» метафора оновлення суспільства через братерство та єдність.

Особливе місце посідає й поезія Тупака, зокрема збірка «The Rose That Grew From Concrete». У вірші «The Rose That Grew From Concrete» троянда, яка

проросла крізь бетон, стає потужною метафорою людини, що, незважаючи на несприятливі умови, зберегла силу й здатність до розвитку. Це яскравий приклад метафори «PERSON AS A ROSE» похідної від метафори Лакоффа «ЛЮДИНА ЦЕ РОСЛИНА», що втілює ідеї стійкості та самореалізації. Її функція полягає в надиханні та ідентифікації, адже вона резонує з досвідом цілого покоління.[63, с. 123].

Таким чином, метафоричні структури у творчості 2Pac, не обмежуються лише поетичною прикрасою текстів. Вони виконують багатофункціональну роль: від емоційної й естетичної до соціально-критичної та духовної. Через метафори репери створюють власну філософію життя, де індивідуальний досвід стає символом колективної боротьби й надії.

2.1.2. Функції метафор у американській реп-ліриці

Метафори в американському репі слугують не лише художньою прикрасою тексту, а й виконують комплекс важливих функцій, які визначають змістовий, ідеологічний та емоційний рівні жанру. Вони збагачують ліричний дискурс яскравими образами, формують ідентичність виконавців та слухачів, виражають соціальну й політичну позицію, а також передають глибокі емоційні переживання. Естетична функція метафор проявляється у створенні виразних художніх образів, які надають текстам оригінальності та поетичної сили.

Так, у пісні Jay-Z - «Empire State of Mind» (2009) міститься метафора: «Concrete jungle where dreams are made of» - «бетонні джунгли, де народжуються мрії». Вона відображає уявлення про Нью-Йорк як місце боротьби й водночас безмежних можливостей, де успіх постає результатом витривалості. Подібний прийом використовує Eminem у треку «Lose Yourself» (2002) «You only get one shot, do not miss your chance to blow». Тут репер використовує метафору життя як битви на сцені, де шанс - це куля, яку можна або випустити в ціль, або втратити. Вживання, успіх і страх поразки зливаються у відчуття екстремальної боротьби.

Ідентифікаційна функція полягає у формуванні як індивідуальної, так і колективної ідентичності, коли виконавець через метафоричні образи осмислює власний шлях, досвід спільноти та культурну належність. Наприклад, У пісні Nas - «I Can» (2003) використовується метафора «I know I can / Be what I wanna be» - «Я знаю, що можу бути тим, ким хочу». Вона виступає символом самоусвідомлення та формування індивідуальної ідентичності молодої людини, що прагне подолати соціальні бар'єри. Через цю метафору Nas передає віру у власні сили як форму культурного опору та самоствердження. Водночас образ «я можу» набуває колективного виміру - він звернений до всієї спільноти афроамериканської молоді, закликаючи не втрачати надію та зберігати віру у свої можливості, попри несправедливість суспільства.

Соціокритичний вимір метафор дозволяє реперам відкрито висловлювати протест проти расизму, бідності, насильства й маргіналізації, використовуючи поетичні засоби для критики соціальної нерівності. У пісні Kendrick Lamar –«Alright» (2015) рядок «We gon' be alright» стає символічною метафорою надії та опору афроамериканської спільноти. Політична функція тісно переплітається з цим виміром, адже метафори стають засобом вираження ставлення до влади, боротьби за справедливість і прагнення рівності. Наприклад, у Public Enemy –«Fight the Power» (1989) метафора боротьби (fight) уособлює не лише фізичне протистояння, а й культурний опір системним утискам. Експресивна функція, у свою чергу, забезпечує передачу емоційної інтенсивності, внутрішньої боротьби та життєвого досвіду виконавців, перетворюючи текст на засіб самовираження і катарсису. Прикладом цього є Lil Nas X - «MONTERO (Call Me By Your Name)» (2021), де метафори спокуси й падіння в пекло символізують прийняття власної ідентичності.

Згідно з концепцією Джорджа Лакоффа та Марка Джонсона (1980), у реп-дискурсі виявляються різні категорії метафор, які відображають універсальні когнітивні схеми людського мислення. Структурні метафори, такі як «ЖИТТЯ - ЦЕ БИТВА», упорядковують людський досвід через воєнну лексику, дозволяючи артистам осмислювати власні труднощі як боротьбу за гідність і

виживання. Jay-Z - «Fight for Your Right» (з алюзіями у різних піснях, зокрема «U Don't Know») «I will not lose, for even in defeat / There's a valuable lesson learned, so it evens it up for me» Jay-Z вживає лексику воєнної боротьби - «lose», «defeat», «fight» - щоб передати філософію виживання та розвитку через протистояння. Метафора битви допомагає осмислити його шлях у музиці та бізнесі як стратегічну боротьбу за успіх. Kendrick Lamar - «m.A.A.d city» (2012) «If Pirus and Crips all got along / They'd probably gun me down by the end of this song.» Він зображує міську реальність як поле бою, де міжусобні війни банд стають символом ширшої соціальної боротьби. Його життя - війна за збереження людяності.

Орієнтаційні метафори, наприклад «піднятися на вершину» чи «впасти в немилість», надають поняттям успіху та поразки просторового виміру, ототожнюючи соціальні досягнення з висотою, а невдачу - із занепадом. Цей тип метафор помітний у Kanye West («Stronger»: «That that don't kill me / Can only make me stronger»), де зростання сили трактується як рух угору після падіння. У Drake («Started From the Bottom») висхідна метафора використовується буквально: «Started from the bottom, now we're here» - успіх подається як підняття знизу вгору, з соціальних «низів» до вершини слави. [12, с.7].

Метафорична система американського репу виявляє його як багатшарове культурне явище, в якому мова стає полем битви за ідентичність, визнання та звільнення. Центральні метафоричні кластери боротьба, багатство, тіло, духовність та простір - відображають соціокультурні реалії афроамериканських спільнот. В кінцевому рахунку, реп можна розуміти як метафоричний всесвіт, де художній вираз переплітається з політичним опором та соціальним коментарем.

Отже, реп можна зрозуміти як цілий метафоричний всесвіт, у якому художній вираз тісно переплітається з політичним опором і соціальним коментарем, створюючи унікальний простір для діалогу культури, ідеології та особистого досвіду.

2.1.3. Типологія метафор у американській реп - ліриці

Типологічна класифікація метафор в американському репі ґрунтується не лише на формальних особливостях їхньої побудови, а й на прагматичних функціях, які вони виконують у процесі комунікації між виконавцем та аудиторією. Метафора у цьому контексті постає не просто тропом, а інструментом соціальної дії - засобом впливу, самоідентифікації та формування колективної свідомості. Реп-дискурс, за своєю суттю, є прагматично насиченим: кожна лексична одиниця набуває додаткової комунікативної виразності, а метафоричні структури функціонують як маркери емоційного стану, ціннісних орієнтирів і соціальної позиції мовця. Згідно з теорією когнітивної метафори Дж. Лакоффа і Дж. Джонсона, мовні образи не лише відображають світ, а й конструюють його у межах певної культурної парадигми, і саме тому аналіз метафор у репі потребує врахування комунікативного наміру виконавця, типу адресата, соціального контексту та прагматичних наслідків висловлення.

Репери активно залучають джерельні домени бізнесу, війни, релігії, технологій, спорту та космосу, перетворюючи їх на інструменти моделювання реальності, де кожен образ несе подвійне - когнітивне й прагматичне - навантаження. Модель «реп як бізнес» демонструє, як економічна метафорика використовується для легітимації творчої діяльності в умовах капіталістичної культури. У треку Rick Ross «Hustlin'» (2006) повторювана формула «Every day I'm hustlin'» виконує не лише ідентифікаційну, а й прагматичну функцію - утверджує образ суб'єкта, який через безперервну працю, стратегічне мислення та дисципліну досягає успіху, формуючи у слухача когнітивну модель успіху як результату невтомного «підприємницького руху». Аналогічна прагматична стратегія простежується у Nipsey Hussle - «Victory Lap» (2018): «I'm the type to turn my passion into paper», де економічна метафора виступає засобом концептуалізації творчості як капіталу. У подібному ключі Jay-Z «U Don't Know» (2001) використовує метафору бізнесу як духовного шляху: «I'm from the bottom, so the top's the only place I can go», виводячи підприємництво в площину життєвої

філософії [10, с. 45]. Прагматично така побудова створює ефект натхнення та соціального наслідування, оскільки слухач сприймає репера як модель для самоідентифікації - того, хто поєднав мистецтво з підприємливістю.

Технологічні метафори у репі відображають прагматичну орієнтацію сучасного митця на ідеї продуктивності, раціональності та постійного самовдосконалення. Коли Logic у «Upgrade» (2018) проголошує: «I'm just a system upgrade, version me 2.0», він не лише використовує структурну метафору, а й реалізує комунікативний акт самопозиціонування - підкреслює власний розвиток і прагнення до вдосконалення, апелюючи до цінностей технократичного суспільства. Lil Wayne у «6 Foot 7 Foot» (2011) говорить: «I'm a machine, I ain't got feelings», перетворюючи себе на символ автоматизованої ефективності. У цьому ж контексті Kanye West у «Stronger» (2007), використовуючи алюзію до технологічного апгрейду, стверджує: «That which don't kill me can only make me stronger», перетворюючи власну творчість на процес нескінченного оновлення. Прагматично такі образи виконують функцію емоційного дистанціювання - вони демонструють контроль, силу та стійкість, водночас викликаючи у слухача захоплення або страх, залежно від ідентифікаційної позиції реципієнта. Через технологічні метафори реperi не лише зображують саморозвиток, але й впроваджують у дискурс прагматичний імператив постійного оновлення, що відповідає соціальній настанові на успіх і самоперевершення. Обидві метафори структуруються концептуальною онтологічною метафорою загального рівня із списку Лакоффа – «ЛЮДИ - це МАШИНИ» [42, с. 67].

Мотив дороги займає вагоме місце в реп-дискурсі, адже слугує універсальною моделлю осмислення життєвого шляху та водночас має потужний прагматичний вплив, дозволяючи митцям передавати досвід руху, змін і самопошуку.

У пісні Post Malone «Congratulations» (2016) вислів «They said I wouldn't make it, now I'm on the road to greatness» виявляє типову орієнтаційну метафору, де просторовий рух стає символом особистісного зростання. Водночас

прагматично ця метафора має мотиваційний вплив - вона спонукає слухача до дії, до подолання сумнівів і перешкод. Nipsey Hussle - «Victory Lap» (2018) «The marathon continues. I'm finna take it there, this time I'mma make it clear.» У цих рядках «марафон» - метафора життєвого шляху, який вимагає витривалості й наполегливості. Просторовий рух («take it there») передає поступ, духовне й професійне зростання. Метафора дороги формує образ довготривалої боротьби, що завершується досягненням мети.

Аналогічний мотив розвиває Eminem у «Lose Yourself» (2002): «Success is my only motherf**in' option, failure's not»* - метафорично зображуючи боротьбу як дорогу без вороття, де кожна дія стає кроком до самореалізації. Таким чином, орієнтаційні метафори у прагматичному сенсі перетворюються на засоби психологічного самовпливу, за допомогою яких митець передає не лише досвід, а й життєву філософію [49, с.60].

Окремої уваги заслуговує метафора «РЕП ЯК ЕНЕРГІЯ АБО ПРИРОДНА СТИХІЯ», що реалізує ідею неконтрольованої творчої сили як джерела натхнення та самовираження. У треку Travis Scott «Sicko Mode» (2018) рядок «Astro-thunder keeps me up at night» «astro-thunder» імпліцитно номінує внутрішню динаміку митця, його творчу енергію космічного масштабу, що водночас підкреслює винятковість і надлюдську потужність Тревіса як артиста. Tyler, The Creator у «EARFQUAKE» (2019) говорить: «You make my earth quake», використовуючи онтологічну метафору «ПОЧУТТЯ - ЦЕ ФІЗИЧНА СИЛА / ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ» для передання глибини емоційного впливу. Прагматично така метафорика виводить слухача за межі раціонального сприйняття, створюючи ефект емоційного занурення - митець не просто описує емоцію, а змушує її пережити [20, с.72].

Не менш показовою є модель «суспільство як гра», що відображає соціокритичний вимір репу. У пісні 50 Cent «Many Men (Wish Death)»(2003) вислів «Life's a game, but it's not fair» виступає прагматичним актом звинувачення системи, у якій правила встановлені на користь сильних. У «This Is America» (2018) Childish Gambino вдається до попереджувальної метафори

–«This is America - don't catch you slippin' up», переносить властивості однієї сфери досвіду на іншу. Тут реальна соціальна реальність США (насильство, расизм, політична нерівність) подається через образ постійної небезпеки та необхідності бути настороженим, що типовий для повсякденного жаргону («don't catch you slippin' up» = «не дай себе застати зненацька»). Така метафорика формує у слухача критичну дистанцію до соціальної реальності, водночас зміцнюючи колективну свідомість аудиторії, що розпізнає спільні риси власного досвіду у тексті пісні [46, с.25].

Отже, аналіз метафор у американському репі дозволяє виділити кілька ключових когнітивних моделей, які формують концептуальну основу текстів: Структурні метафори, що організують досвід через упорядковані концептуальні схеми: «Життя як боротьба» (LIFE IS A BATTLE); «Суспільство як гра» (SOCIETY IS A GAME) Орієнтаційні метафори, де просторові параметри символізують життєві напрями, зміни та розвиток. «Життя як дорога/шлях» (LIFE IS A JOURNEY). Онтологічні метафори, які надають абстрактним поняттям конкретної форми або фізичної сутності: «Емоції як фізична сила / природне явище»; «Творча енергія як космічна сила», «Люди як машини / продуктивні системи». Концептуальні моделі економіки та бізнесу, що виступають онтологічними або структурними метафорами: «Реп як бізнес / творчість як капітал».

Таким чином, американський реп активно використовує метафори як когнітивні інструменти для організації досвіду, концептуалізації соціальної, емоційної та професійної реальності, а також для формування у слухача уявлень про силу, стійкість, саморозвиток та креативність. Усі ці моделі демонструють, що метафора в реп-ліриці виконує не лише естетичну функцію, а й слугує каркасом когнітивної організації світу, через який артисти конструюють власну ідентичність, описують соціальну реальність та передають ціннісні орієнтири. Через метафоричні образи артисти створюють альтернативну реальність, у якій домінують цінності сили, стійкості, творчості та свободи. Прагматично метафора у репі постає як стратегічний засіб соціальної взаємодії, що поєднує естетичний

ефект з комунікативною дією, формуючи простір, у якому слово перетворюється на інструмент ідентичності, протесту й самовираження.

2.2. Метафоричні структури в українському репі

2.2.1 Теми у метафоричних структурах українського репу

Український реп як культурний і мовний феномен активно формується з кінця 1990-х - початку 2000-х років. Якщо на ранніх етапах його розвиток відбувався переважно в андеграундному середовищі, то згодом цей жанр вийшов за межі субкультурної спільноти, перетворившись на один із провідних напрямів сучасної української популярної музики. Процес становлення українського репу розгортався на перетині кількох культурних впливів: із одного боку - традицій американського та європейського хіп-хопу, а з іншого - локальних мовних і культурних практик, історичного досвіду та національної самосвідомості. Така взаємодія сприяла формуванню оригінального стилю, у якому поєднано глобальні художні коди із самобутнім національним змістом [22, с.26].

Важливу роль у творенні поезики українського репу відіграє метафора. Вона виконує функцію не лише художнього засобу, а й інструмента соціальної критики, самоідентифікації та колективної рефлексії. Метафоричні структури реп - лірики відображають суспільні трансформації, культурні коди та мовну динаміку сучасного покоління. Якщо американський реп фокусується переважно на темах расової нерівності, життя в гетто, матеріального успіху та соціальної ізоляції, то український реп вибудовує власну систему образів, пов'язану з війною, боротьбою за свободу, національною ідентичністю та внутрішніми духовними пошуками. У такий спосіб формується унікальна метафорична модель, що репрезентує колективний досвід суспільства у стані постійних викликів і змін.

Аналіз текстів українських реп - виконавців дозволяє виокремити кілька ключових тематичних кластерів, у межах яких метафори виконують системотвірну функцію. До них належать образи соціальної боротьби й протесту, національної ідентичності та патріотизму, міської культури й урбаністичного простору, а також особистісних пошуків і внутрішніх станів.

Мотив соціальної боротьби та протесту є одним із провідних у сучасній українській реп - ліриці. Виконавці активно використовують метафори війни, битви та конфлікту для вираження щоденної боротьби за справедливість і гідність. У пісні Alyona Alyona «Залишаю свій дім» внутрішній психологічний опір описано через воєнну образність: «Я воюю з думками, що тиснуть, наче танк». У Skofka - «Чути гімн» боротьба набуває сакрального виміру: «Я воюю за світло, що в серці горить», - де світло стає метафорою надії й духовного опору. У Otoy - «Коли ми вийдем звідси» з'являється образ «вогню в крові», що символізує нескореність покоління. В американському репі подібний мотив представлено у Kendrick Lamar (Alright): «We gon' be alright» - оптимістичний рефрен протиставляється соціальній нерівності та насильству, де повторюваний мотив «Alright» стає метафорою внутрішньої сили й спротиву. Подібні метафори розкривають реп як форму не лише особистого висловлення, а й колективного спротиву.

Не менш виразним є кластер національної ідентичності та патріотизму. Під впливом суспільно - політичних подій останніх років українські репери активно звертаються до образів Батьківщини, свободи, території, матері - України. У пісні «Стефанія», «Стефанія, мамо, мамо Стефанія, поле цвіте, а вона сивіє, заспівай мені, мамо, колискову, хочу ще почути твоє рідне слово» гурту Kalush Orchestra материнський образ набуває узагальненого символічного змісту, ототожнюючись із Україною як захисницею й джерелом сили. У Palindrom –«Батько мій» звучить метафора «вени землі», яка передає зв'язок поколінь і тяглість національної пам'яті. У Alyona Alyona - «Не вигадуй» Україна постає як «птах, що під кулями вчиться літати», - образ, що поєднує біль і надію, страждання і відродження.

В українському репі метафора батьківщини та спільноти також посідає важливе місце. Наприклад, у Skofka - «Чути гімн» Україна постає як жива істота - мати, що «вкриває дітей своїми руками» й «піднімається з попелу», - образ, який символізує незламність нації. У Palindrom - «Відчуваю» батьківщина метафорично зображена як ранена земля, що «дихає крізь бетон» - це уособлення болю й сили народу, який продовжує жити попри втрати. Такі метафори формують у колективній свідомості символічний образ України як живої істоти, що бореться, вистоює й надихає [19, с.72; 21, с.49].

Третій важливий кластер - міська культура та вулиця, які виступають метафоричним простором соціалізації, виживання й самовираження. Український реп зберігає традицію «вуличного» нарративу, проте адаптує його до реалій пострадянського міста. Вулиця осмислюється як «школа життя», «лабіринт» чи навіть «пастка». У композиції Palindrom «Київські вулиці» місто постає як «холодний звір» - амбівалентний образ, що одночасно символізує підтримку та небезпеку, надію й знищення. Як зазначає виконавець: «Київські вулиці холодні, мов звір, годують і рвуть - вибір твій, ким ти станеш тут».

Такі урбаністичні метафори відображають внутрішню суперечливість сучасного міського буття та соціальну тривожність мешканців мегаполісів.. У ТНМК - «Файне місто Тернопіль» використовується іронічна метафора «місто як цирк», де кожен мешканець грає свою роль, що відображає урбаністичну філософію виживання. А у Kalush - «Маяк» місто асоціюється зі світлом, яке веде крізь темряву - символ віри у власні сили навіть у найскладніших умовах.

В українському репі міський простір також набуває метафоричного звучання. Наприклад, у Kalush Orchestra - «Батько наш - гайдамака» звучить образ вулиці як живої істоти, що «бачила все» і «пам'ятає кожен крок», це метафора міста як свідка боротьби, болю й надії. А у Yarmak - «Дике поле» місто постає як «бетонний степ», що символізує сучасну урбаністичну Україну - сувору, але сповнену сили й прагнення свободи [31, с.35].

Вартий уваги й кластер особистісних пошуків і внутрішніх станів, у межах якого реп - тексти звертаються до метафор емоційного досвіду та психологічної

боротьби. У пісні Skofka «Чути гімн» описується «битва з тінню» - метафора внутрішнього конфлікту, що символізує боротьбу людини з власними страхами, сумнівами й темними сторонами свідомості. У Ницо Потворно - «Там, де сонце сідає» ліричний герой говорить: «Мої рани ростуть, як дерева», - метафора, яка виражає поступове перетворення болю на досвід і силу. А у Alyona Alyona –«Пушка» образ «душі, що вибухає, як граната» демонструє внутрішню енергію та рішучість діяти, навіть коли навколо - хаос.

Метафоричні тематичні кластери в українському репі виконують низку комунікативних функцій. Вони забезпечують ідентифікацію слухача з виконавцем, формують почуття спільності, виражають протест і емоційну напругу, сприяють запам'ятовуванню ключових меседжів. Через метафору репери не лише передають власний досвід, а й вибудовують діалог зі своєю аудиторією, перетворюючи тексти на інструмент колективного переживання й культурної самоорганізації.

Особливістю українського репу є також мовне розмаїття, що відображає соціокультурну багатошаровість суспільства. У текстах поєднуються елементи української літературної мови, суржиків, діалектів та англіцизмів. Наприклад, у творчості гурту Kalush спостерігається активне використання поліських і галицьких діалектизмів, що підсилює автентичність звучання та створює ефект локальної ідентичності: «Наша музика з глибини, де «гринджоли» ідуть по снігу» («Гори»). Діалектні форми на кшталт «йой», «файно», «вуйко» чи «сі» формують виразний регіональний колорит. у пісні «Зорі»

Kalush використовує діалектизми на зразок «синоньку», «моє серденько», що типові для галицького говору: «Йой, синоньку, не журися, зорі впадуть - не бійся...» Водночас у сучасному українському репі поширені англіцизми - flow, beat, style, rhyme, - які інтегрують український хіп-хоп у глобальний культурний простір, як, наприклад, у треку Alyona Alyona «Ribki»: «Мій flow не спинити, хай ллється, як річка».

Така мовна гнучкість сприяє одночасному збереженню локальної ідентичності та включенню українського репу в ширший світовий музичний дискурс. [33].

Багатство метафоричних структур і функцій українського репу підтверджується прикладами з творчості провідних виконавців. У Alyona Alyona метафора «думки, що тиснуть, наче танк» відображає тиск суспільства та внутрішню боротьбу; у Kalush Orchestra образ матері символізує Україну як духовну опору; у Palindrom місто набуває риси «холодного звіра», що втілює амбівалентність урбаністичного життя; у Skofka метафора «битви з тінню» ілюструє психологічний конфлікт; у ТНМК образ «слова - гранули» підкреслює

матеріальність мови та її силу впливу на свідомість; а у Ницо Потворно образ «крові, що цвіте» передає ідею болю, який проростає у творчість [52, с.50].

Метафоричні структури українського репу становлять складну систему образів, що поєднує естетичний, соціальний і когнітивний виміри. Тематичні кластери - боротьба, ідентичність, місто, внутрішній світ - утворюють символічну карту сучасного українського досвіду. Завдяки метафоричності реп-дискурс функціонує як простір культурної комунікації, у якому відображаються національна пам'ять, емоційні стани покоління та колективна боротьба за право голосу у світовому культурному просторі.

2.2.2 Типи метафор в українській реп-ліриці.

У межах українського реп-дискурсу функціонують усі основні типи метафор, виокремлені Дж. Лакоффом і М. Джонсоном (1980): структурні, орієнтаційні та онтологічні. Структурна метафора передбачає «розкриття» одного поняття через інше, формуючи цілісну когнітивну схему. В українському репі цей тип метафор використовується для осмислення життєвих процесів, емоцій та соціальних явищ через більш конкретні або знайомі образи. Наприклад, у пісні Alyona Alyona «Palindrom» зустрічається метафора: «Життя - це бій, і кожен раунд - новий виклик» Тут абстрактне поняття «життя» структурується через образ «бою», що дозволяє слухачеві сприймати життєві труднощі як активні дії та випробування, створюючи когнітивну модель боротьби та подолання. Інший приклад із текстів ТНМК: «Світ - це шахівниця, а ми - фігури, що рухаються по плану». Структурна метафора формує розуміння соціального середовища як складної системи правил і стратегій.

Орієнтаційні метафори організовують абстрактні поняття у просторі, часто через протиставлення «вгору - вниз», «вперед - назад», що відображає успіх і поразку, активність або пасивність, піднесення або занепад.

У творчості Kalush та Skofka простежуються численні приклади орієнтаційних метафор: «Піднятися вгору - значить вибрати свій шлях» «Опустився вниз - час переосмислити кроки». У пісні Зорі (Kalush Orchestra): «Ніби листопад під пологий вниз каскад» Тут присутній мотив руху вниз («вниз каскад») як образ падіння, що можна інтерпретувати як метафору занепаду чи поразки. У тій самій пісні: «...і так далі невпопад там летів черговий мат». Слово «летів» створює образ руху - у цьому контексті рух «дале» (вниз/вбік) як метафора втрати контролю чи невдачі. У пісні Майбутність (Kalush (співпродюсер) & Artem Pivovarov) «І на шлях свій... Вийду я сміло і без вагання».

Онтологічні метафори надають абстрактним явищам рис конкретних об'єктів або живих істот, що дозволяє взаємодіяти з ними як із реальними сутностями. Наприклад Palindrom - «Ідеальний світ», «Свобода - це мій хрест, який я тягну на Голгофу». Тут свобода постає як фізичний тягар, який ліричний герой несе крізь страждання. Абстрактне поняття (свобода) набуває тілесності - класичний приклад онтологічної метафори. ТНМК - «ПМ'ТЙ» «Я рушаю, щоби повернутись знов, і міста - як мости». Місто постає як жива структура, що з'єднує людей і долі. Метафора міста - моста перетворює простір на суб'єкт дії. Kalush Orchestra - «Зорі».

«Вони покажуть, куди йти, та я сижу за вікном». «Світло в кухні мерехтить, в мене відчуття, що я під небом нічним». Світло і зорі тут символізують духовний орієнтир, тоді як темрява міста - відчуття безвиході. Це мультимодальна метафора: у кліпі ці образи підсилюються візуально. Skofka - «Додому» «Сонце сідає за спину, я ще не вдома». Шлях додому - символ повернення до себе, до внутрішньої гармонії. Дорога тут метафоризується як процес духовного очищення. Alina Pash - «Не пили» «Я - як вода, тікаю між пальців».

Абстрактне «я» набуває фізичних властивостей - рухливості, невловимості. Це приклад онтологічної метафори, де людська ідентичність осмислюється через стихію. Отоу - «Мій дім», «Мій дім горить, але я не йду».

Дім тут - втілення внутрішнього стану героя, його душевного простору, який руйнується. Образ вогню - метафора болю й очищення. Palindrom: «Душа - це клітка, з якої не кожен вихід відкритий» ТНМК: «Місто - це звір, що годує і рве одночасно».

Онтологічні метафори дозволяють утілити внутрішні переживання та соціальні процеси, роблячи їх «відчутними» для слухача. Через персоніфікацію або матеріалізацію абстрактних понять репери формують ефект залучення та співпереживання. [32, с.72].

Окрім класифікації Лакоффа й Джонсона, дослідники від античності, починаючи з Аристотеля, виділяють кілька типів метафор залежно від співвідношення порівнюваних об'єктів:

1. Перенесення властивостей між живими істотами; наприклад: В українському репі (Palindrom): «Вулиці, як пси, женуть мене» - місто ототожнюється з агресивною твариною, а митець стає її жертвою.

2. Перенесення ознак між неживими об'єктами; наприклад: В українському репі (Skofka): «Місто - то лабіринт» - урбаністичний простір описується як складна архітектурна пастка.

3. Наділення неживого властивостями живого (персоніфікація, прозопопея) наприклад: В українському репі (Kalush Orchestra, «Стефанія»): Україна постає як мати, що «заспіває колискову навіть тоді, коли вже немає сил».

4. Ототожнення живого з неживим (зворотний процес) наприклад: В українському репі (ТНМК, «Гранули»): «Слова - гранули» - мова, якою оперує людина, редукується до матеріальних частинок.

Слід звернути увагу, що значення метафори безпосередньо пов'язане з вибірковістю асоціативних зв'язків митця. З - поміж численних рис чи характеристик автор виділяє лише ті, що найточніше передають його емоції, ставлення або концептуальні ідеї. Саме тому якісна метафора ніколи не є механічним відображенням реальності, а, навпаки, акцентує нові смислові відтінки й розкриває неочікувані сторони зображуваного.

Сучасна поетична практика демонструє тенденцію до ускладнення метафоричного мислення. Варто підкреслити, що сьогодні митці часто створюють багатоступеневі метафори, цілісні «мережі» взаємопов'язаних образів, які охоплюють значні фрагменти тексту. Таким чином, метафора постає універсальним засобом художнього мислення, здатним до синтезу й комплексного втілення авторського задуму.

У контексті реп - культури це набуває особливої ваги. Реп - тексти, що ґрунтуються на швидкому ритмі, грі слів і багаторівневій образності, активно використовують метафори як головний інструмент вираження емоцій, соціальних позицій та ідентичності. Тому аналіз типології метафор в українському та американському репі дозволяє простежити, як універсальні когнітивні моделі адаптуються до специфіки жанру і водночас відображають культурний досвід покоління.

Процес розповсюдження метафори у текстах показує, наскільки метафоричні конструкції можуть бути різноманітними, від простих до складних, і як вони впливають на метафоричне сприйняття та розуміння. Наявність синтаксичної структури в метафорі дозволяє їй асоціюватися з ширшим контекстом висловлення або думки, поглиблюючи її семантичне навантаження.

Такі метафоричні конструкції не лише збагачують текст, надаючи йому естетичної глибини, але й сприяють глибшому розумінню інтенцій автора та його світогляду через літературні образи.

2.2.3 Комунікативна функція, мовне розмаїття та приклади з аналізом

Український реп як жанр поєднує музичну ритміку з багаторівневою вербальною структурою, де комунікативна функція тексту полягає не лише в передачі інформації, а й у створенні емоційного, соціального та ідентичного ефекту для слухача. Репери активно використовують метафори, сленг, креативні мовні конструкції та код - мікшинг (поєднання української та англійської) для того, щоб передати особисту позицію, емоційний стан або соціальне повідомлення. Мовне розмаїття у репі виконує кілька ключових функцій. Перша функція це емоційне підсилення - через гру слів, рими, алітерації та повтори артист передає інтенсивність почуттів. Гарним прикладом є пісня Alyona Alyona «Рибки» «Я плаваю між людьми, як рибка у воді». Метафора рибки передає відчуття легкості та автономії, водночас комунікативно артикулює відчуженість і спостереження за соціумом. Ритмічне повторення фрази підкреслює внутрішній стан героїні.

Наступна функція - ідентифікаційна функція - використання національної лексики, сленгу та регіональних форм допомагає створити відчуття спільності з аудиторією. Це простежується в пісні Kalush Orchestra - «Зорі» «Світло в кухні мерехтить, в мене відчуття, що я під небом нічним» Поєднання літературної української мови зі стилістикою репу дозволяє передати поетичний та візуальний образ. Світло і темрява виконують мультимодальну функцію, підсилюючи емоційний ефект через звук та візуальні образи у кліпі. І третя це комунікативна стратегія - зміна мовних кодів або стилістичних рівнів дозволяє залучати різні групи слухачів і підкреслювати певні соціальні меседжі. Наприклад: KOLIBRI - «Мої слова» «Слова як гранули, сипляться крізь пальці» Тут спостерігаємо онтологічну метафору, яка персоніфікує мову. Комунікативно рядок підкреслює складність висловлення думок і неможливість повністю контролювати процес спілкування. Free1 - «Острів» «Тиша б'є сильніше за крик»

Комунікативна функція тут багаторівнева: рядок передає емоційний стан героя, підкреслює внутрішній конфлікт та соціальний контекст. Метафора перетворює пасивність на активний пережитий досвід, що залучає слухача до рефлексії.

Аналіз функцій мовного розмаїття:

- Код-мікшинг у Kalush і Freel створює ефект автентичності та сучасності, відповідає соціальній реальності молоді.
- Регіональні та сленгові форми (у Alyona Alyona, KOLIBRI) підкреслюють локальний колорит і дозволяють встановити прямий контакт із цільовою аудиторією.
- Метафоричні та онтологічні образи (Jerry Heil, Palindrom) виконують естетичну функцію, але водночас несуть комунікативне навантаження, що робить текст більш інтерактивним і сприйнятним.

Таким чином, мовне розмаїття і метафоричність у реп - текстах тісно пов'язані з комунікативною функцією: вони дозволяють автору передавати емоції, соціальні меседжі та індивідуальну позицію, а слухачеві - глибше розуміти внутрішній світ виконавця. Реп стає майданчиком не тільки для розповіді, а й для активного діалогу між автором і аудиторією.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз засвідчив, що американський реп є не лише музичним жанром, а й потужним засобом концептуального осмислення дійсності. Метафора у ньому виконує функцію універсального інструмента пізнання, через який артисти передають власний життєвий досвід, суспільні протиріччя та колективні почуття своєї спільноти.

Ключові тематичні напрями метафоричного моделювання в американській реп-ліриці охоплюють поняття боротьби, матеріального успіху, тілесності, духовності та простору. Вони формують своєрідну когнітивну карту, що відображає специфіку світосприйняття реперів і відтворює соціальні реалії, у яких вони існують. Метафора боротьби представлена як концепт протистояння системі, життєвим труднощам або внутрішнім сумнівам. Метафора багатства -

як символ досягнення незалежності, самоствердження та подолання соціальних бар'єрів. У свою чергу, образи тілесності й духовності створюють баланс між матеріальним і внутрішнім світами людини, показуючи пошук гармонії в умовах постійного напруження. Просторові метафори виконують роль маркерів ідентичності, через які артисти позначають своє походження, середовище і приналежність до певної культури.

Застосування метафори у реп-дискурсі не є випадковим або суто стилістичним явищем, воно має глибокий когнітивний і культурний зміст. Репери не просто описують реальність, а конструюють її через метафоричні моделі, які допомагають осмислити досвід маргіналізації, соціальної нерівності та пошуку власного місця у світі. Таким чином, метафора перетворюється на засіб самоідентифікації, спротиву та комунікації зі слухачем.

Типологічний аналіз показав, що у реп-текстах функціонують різні типи метафор - структурні, орієнтаційні та онтологічні. Вони створюють складну систему символів, яка формує цілісний художній світ жанру. Ці метафори взаємодіють між собою, утворюючи своєрідну мережу значень, у межах якої поєднуються соціальні, економічні, моральні та філософські ідеї.

Український реп, хоча й розвивався у значно іншому історичному та соціокультурному контексті, демонструє подібну метафоричну багатоплановість. Він поєднує традиції локального усного народного слова, сучасну урбаністичну тематику та соціально - політичні наративи, відображаючи переживання молодого покоління в умовах змін та викликів суспільства. Українські репери активно використовують метафори боротьби, патріотизму, ідентичності та самовираження, створюючи тексти, які одночасно є особистими історіями й колективними свідченнями часу. Вони демонструють, що реп у національному контексті здатний виконувати функції соціального діалогу, культурного осмислення та конструювання символічного простору для слухача.

Отже, американський і український реп можна розглядати як метафоричні простори, у яких поєднуються особисте й колективне, реальне й символічне. Метафора в обох випадках набуває функції не лише естетичного засобу, а й

когнітивного механізму осмислення життя, боротьби та цінностей. Вона перетворює особистий досвід у культурний код, зрозумілий для певної спільноти, і дозволяє репу залишатися не лише музикою, а й формою суспільного та філософського висловлювання.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТАФОР В АМЕРИКАНСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ РЕП-ЛІРИЦІ

3.1. Спільні та унікальні метафори у реп-ліриці США та України.

Метафора є одним із провідних стилістичних та когнітивних механізмів у реп-ліриці, оскільки саме через метафоричні образи виконавець може не лише передати власний емоційний досвід, а й відобразити колективні почуття, соціальні настрої та культурні ідеї певного покоління. Реп як жанр музичної поезії функціонує на перетині естетичного та соціального дискурсів: він поєднує художній вираз із критикою суспільства, протестом, самоідентифікацією та пошуком сенсу [47, с.30].

Порівняльний аналіз американських і українських реп-текстів дає змогу виявити як універсальні метафоричні моделі, що відображають глобальні соціальні проблеми (боротьба, виживання, дорога, сила слова), так і унікальні образи, сформовані під впливом конкретного культурного, політичного та історичного контексту. Реп у цьому сенсі є дзеркалом суспільної свідомості, у якому метафори виконують не лише художню, а й ідеологічну, когнітивну й комунікативну функції.

Американський і український реп розвивалися у різних соціокультурних середовищах, однак обидва відображають боротьбу людини за гідність, ідентичність та свободу. В американському контексті реп постає як форма опору системній дискримінації, насильству, бідності та расовим стереотипам. В українському - як засіб культурного самоутвердження, боротьби за національну суб'єктність і подолання постколоніального спадку. Незважаючи на різницю контекстів, обидві традиції використовують метафору як універсальну мову протесту, надії та самовираження [15, с. 60].

Одним із найпоширеніших образів у реп-культурі є метафора боротьби та виживання. В американських текстах життя часто осмислюється як поле битви або «вулиця - джунглі», де кожен змушений виборювати своє місце. У творчості Tupac Shakur, Jay-Z чи Wu-Tang Clan боротьба постає не лише фізичною, а й

моральною: «Cash rules everything around me»(Wu-Tang Clan, C.R.E.A.M.) - метафора грошей як сили, що керує світом, виражає тиск капіталістичної системи й водночас показує безвихідь соціальної нерівності.

В українській реп-ліриці боротьба також є наскрізною темою, проте вона набуває іншого смислового наповнення. Тут війна та боротьба не просто символ соціального виживання, а метафора національного опору, духовної стійкості та культурного самозбереження. Наприклад, у пісні alyona alyona «В темноті» зустрічається образ: «Тіста печуть кусок / По верху колосок» - який переносно говорить про працю, витривалість, формування нового, що піднімається зі «сковорідки» стану («тісто») у щось значуще («колосок») тобто боротьбу не лише із зовнішніми обставинами, а з внутрішнім станом [49, с. 82].

Інший спільний мотив - метафора грошей і успіху, що у реп-дискурсі США слугує одним із ключових когнітивних сценаріїв осмислення соціальної мобільності. Вона структурує уявлення про владу, статус і самоствердження як результат матеріального тріумфу. Так, вислів «Making it rain» (дослівно - «змушувати дощити») у реп-культурі позначає не природне явище, а показову демонстрацію багатства, коли артист «осипає» публіку грошима. У композиції Lil Wayne «Make It Rain» (2006) цей образ використано як символ досягнення вершини соціальної ієрархії: «I make it rain on them hoes, I'm the weatherman», «Got a hand full of stacks, better grab an umbrella I make it rain, I make it rain» - метафора прирівнює репера до «бога погоди», який керує «дощем» грошей, тобто має владу над матеріальним світом. Інший типовий вираз - «Stacking paper» («складати папір») - відсилає до грошей, де «paper» метонімічно означає купюри. У Jay-Z («D'Evils», 1996) з'являється рядок: «We used to fight for building blocks, now we fight for blocks with buildings that make a killin'», що розгортає метафору зростання економічної влади: боротьба за «blocks» (квартали) стає символом переходу від вуличного виживання до підприємницького контролю над простором. У Kanye West («Can't Tell Me Nothing», 2007) мотив грошей і самоствердження набуває філософського підтексту: «Wait till I get my money

right, then you can't tell me nothing» - де матеріальне благополуччя метафорично осмислюється як стан свободи та незалежності, тобто гроші = автономія.

Усі ці приклади формують структурну метафору «ГРОШІ ЦЕ ВЛАДА / СВОБОДА / САМОТВЕРДЖЕННЯ», через яку артисти репрезентують власну ідентичність у контексті суспільної ієрархії. [40].

Водночас в українських реп-текстах метафора грошей і успіху набуває іронічного або критичного характеру. На відміну від американського контексту, де багатство часто постає як ознака соціальної перемоги, українські виконавці схильні проблематизувати цю тему, розкриваючи моральні суперечності між матеріальним добробутом і внутрішніми цінностями. Так, у треку Alyona Alyona - «Залишаю свій дім» звучить метафоричний рядок: «Я не женуся за золотом, бо золото - то пастка». Тут «золото» функціонує як метафора системної спокуси, що позбавляє свободи. Артистка дистанціюється від культури споживання, підкреслюючи автентичність і духовний пріоритет праці над грошима.

У композиції Skofka - «Чути гімн» виконавець вживає образ «гроші - це папірці, що горять швидше за час», через який матеріальне редукується до тлінного, тоді як «час» набуває екзистенційної цінності. Така метафора протиставляє короткочасність багатства духовній тривалості людських вчинків. Репер Freel у пісні «Гроші є» іронізує над матеріалістичним мисленням: «Гроші є - і нема нічого, бо не купиш серце живого». У цьому випадку спостерігаємо онтологічну метафору «ГРОШІ - ІЛЮЗІЯ / ПУСТОТА», що демістифікує капіталістичний ідеал успіху та водночас артикулює гуманістичні цінності.

Таким чином, у межах українського реп-дискурсу метафора грошей набуває соціокритичної функції: вона не лише позначає економічну реальність, а й стає засобом моральної рефлексії. Артисти трансформують універсальну когнітивну модель «ГРОШІ = ВЛАДА» у варіанти «ГРОШІ = ІЛЮЗІЯ», «ГРОШІ = ПАСТКА», «ГРОШІ = ВТРАТА СВОБОДИ», що відображає локальний культурний контекст і етичну позицію виконавців.

Важливою є також метафора дороги та вибору, яка об'єднує обидві культури. У американській традиції дорога символізує шлях до свободи,

самоствердження та протесту проти соціальних бар'єрів. Вона часто пов'язана з образом автомобіля - метафорою незалежності й руху вперед. У пісні «Rosa Parks», «Ah ha, hush that fuss / Everybody move to the back of the bus» гурту Outkast автобус стає знаком історичної пам'яті та боротьби за рівність. В українській реп-ліриці дорога має водночас буквальный і метафоричний сенс: це і реальна подорож (еміграція, фронт, повернення додому), і символ духовного пошуку. У пісні Freeel «Мандрівка» з'являється образ: «Моя дорога - це ріка, що несе мене крізь час», який уособлює плинність життя та філософське прийняття змін [48, с. 77].

Ще одна універсальна модель - метафора слова та голосу як зброї. Реп як жанр побудований на ритмічному мовленні, і саме слово стає головним інструментом боротьби. У американському репі воно асоціюється з «вогнем», «пострілом» або «силою»: «Spitting fire» - метафора словесної енергії, що руйнує упередження. У треку Public Enemy «Fight the Power» фраза «We've got to fight the powers that be» перетворює слово на форму колективного опору. В українських виконавців аналогічний мотив набуває особистісного й національного звучання: «Мої слова - це броньовані ядра» (Вова зі Львова) перетворює мову на зброю проти системи, проти несправедливості та мовної дискримінації [51, с.127].

Попри ці універсальні риси, обидві традиції мають власні унікальні образи. Американський реп тяжіє до метафор расової нерівності, поліцейського насильства, життя в гетто, наркотичної культури та урбаністичних реалій. Образи «кайданів», «чорних вулиць», «звіра в уніформі» або «білих ліній» Sound of da Police від KRS-One «Woop-woop! That's the sound of da police! Woop-woop! That's the sound of da beast!» формують колективну пам'ять афроамериканської боротьби за рівність. Метафора міста як «джуглів» чи «мозаїки націй» відображає багатокультурність американських мегаполісів. Наприклад: у пісні «A Tribe Called Quest» «the concrete jungle where dreams are made of».

Водночас український реп формує власну символічну систему, у центрі якої - війна, національна пам'ять, фольклор і урбаністична самосвідомість. Після 2014 року метафора війни набула статусу центральної. Вона використовується як для опису реального фронту, так і як символ внутрішньої боротьби людини за гідність. Наприклад: у пісні Kalush Orchestra «In The Shadows of Ukraine»: «The sun will rise, and all enemies will disappear»[39].

Українські виконавці активно звертаються до історичних алюзій - образів козацтва, степу, Києва як «міста - фортеці». У ТНМК історія подається як нескінченне колесо, що крутиться без зупину, символізуючи повторюваність боротьби. Наприклад: у їхній композиції «Війна Світів» співається: «Все поламалося, буде щось нове».

Важливу роль відіграють також метафори революції й Майдану, де музичні інструменти постають як барикади або зброя: «Мій мікрофон - це барикада, мої слова - патрони правди»(Вова зі Львова - «Мій мікрофон»).

Схожі мотиви звучать і у Skofka та Kalush Orchestra: «Скільки не стріляй в наш край, скільки не пали поля - житиме вічно наша ненька»(Skofka & Kalush Orchestra - «Батьківщина»).

Характерною рисою української поезики є фольклорна метафорика, у якій поєднуються народні образи та сучасний урбаністичний досвід. У Yarmak «Серце вовка» метафора звіра символізує силу, свободу та незламність - риси, що пов'язують сучасну людину з міфологічним минулим. Через подібні метафоричні алюзії репери конструюють міст між традицією та сучасністю, формуючи національно маркований художній простір [16, с.201].

Порівняльний аналіз показує, що американський і український реп мають спільні метафоричні ядра: боротьба, дорога, слово, сила, влада, але кожна культура наповнює їх власним змістом. Американська метафорика орієнтована на расову, соціальну й економічну тематику, тоді як українська на національну, екзистенційну й політичну. Таким чином, реп-метафора виступає універсальним способом осмислення реальності, але її конкретне наповнення визначається історичними ідентифікаційними координатами культури [8, с.136].

Метафоричні структури українського репу функціонують не лише як художні образи, а й як інструменти колективної пам'яті. У текстах Сергія Жадана та гурту «Собаки в космосі» Україна постає як «вулиця в крові» - символ країни, де війна стала частиною щоденного досвіду. Цей образ перегукується з рядками «вулиці в крові, але серце ще б'ється», що передають стан країни, яка виживає всупереч втратам і болю.

У творчості Alina Pash земля постає як «мати, що кличе», як у пісні «Україна»: «Мамо, я вернусь, коли поля оживуть, коли пісня твоя знову лунатиме в грудях». Тут метафора матері перетворює землю на живу істоту, яка тримає духовний зв'язок зі своїми дітьми - народом.

У Христана Івана (ХАСа) нація постає як «Фенікс, що відроджується з попелу», як у пісні «Фенікс»: «Ми знову з попелу встаєм, знову світ запалюєм серцями». Ця метафора символізує незламність українського духу та постійне відновлення після руйнувань, що підсилює патріотичний і духовний вимір репу.

Такі метафори виконують водночас естетичну, політичну й етичну функції: вони не просто прикрашають текст, а конструюють уявлення про народ як суб'єкт історії - активний, свідомий, здатний до відродження.

Загалом аналіз спільних і унікальних метафор доводить, що український реп є своєрідною формою культурного діалогу з глобальною традицією. Якщо американський реп сформував універсальну метафоричну систему - боротьби за гідність, правду й самовираження, то українські виконавці адаптують ці мотиви до власного контексту війни, спротиву та національної ідентичності.

Український реп уносить у цей дискурс свій унікальний голос - голос нації, що бореться за свободу, пам'ять і мову. Через метафору він не лише утверджує власну ідентичність, а й перетворюється на інтелектуальне та політичне висловлювання, у якому слово стає зброєю, а ритм - диханням народу.

3.1.2 Адаптація метафор у глобальному культурному просторі

Процеси глобалізації у сфері музики, цифрових комунікацій і популярної культури створили унікальне явище - взаємодію локальних художніх образів із глобальними метафоричними системами. Реп як жанр, що виник у соціально маргіналізованих громадах афроамериканського населення США, швидко перетворився на транснаціональну форму самовираження, здатну адаптуватися до найрізноманітніших культурних контекстів. Його метафорична мова виявилася універсальним засобом комунікації, який дозволяє різним народам осмислювати власний досвід через знайомі символи боротьби, опору, любові, втрат і відродження.

Утім, у процесі культурної циркуляції реп зазнає значної трансформації: універсальні моделі переосмислюються, набуваючи локальних значень. Саме метафора стає ключовим інструментом цієї адаптації, адже вона є водночас універсальною й культурно специфічною одиницею. Український реп демонструє особливо цікавий приклад цього процесу. Його метафорична система водночас зрозуміла глобальній аудиторії, оскільки спирається на загальнолюдські архетипи, та зберігає яскраво виражену національну специфіку, що зумовлена війною, пострадянською спадщиною, пошуками ідентичності та глибокими історичними травмами [14, с.401].

Метафорична мова сучасного українського репу функціонує на двох рівнях - універсальному та локальному.

Перший апелює до загальнолюдських символів і станів: вогонь, ніч, тіні, політ, кайдани, кров, тиша - це образи, зрозумілі в будь-якій культурі, адже вони відображають фундаментальні людські емоції - страх, надію, гнів, любов, протест. Наприклад, у треку Alyona Alyona «Залишаю свій дім» звучить рядок: «Вогонь у серці палить, коли навколо темно» - тут метафора вогню символізує внутрішню силу, що не згасає навіть у найскладніші моменти. А у Palindrom («Ніч») тьма постає не просто як фізичне явище, а як стан внутрішньої

розгубленості: «Ніч тримає за плечі, шепоче не йди» - образ, який універсально передає боротьбу між страхом і надією.

Другий рівень – локальний виникає на перетині соціально - історичного досвіду та культурної пам'яті. Саме тут з'являються метафори, вкорінені в українську реальність: блекаути, панельні будинки, сірі райони, залізне серце, місто в попелі. У треках Kalush Orchestra звучить образ «панельних джунглів», що передає відчуття урбаністичного тиску: «Мій район не спить, бетон дихає пилом». А у Skofka («Не забувай») постає символ «міста в попелі»: «Моє місто в попелі, та я все одно люблю його» це метафора руйнування й водночас незламної любові до Батьківщини.

Інша яскрава метафора - «залізне серце» із пісень ХАСа («Залізні») і Alina Pash («Босорканя»), що уособлює стійкість і непохитність людини перед труднощами: «Моє серце з заліза, не розплавить війна». Вона водночас і про індивідуальну силу, і про колективну витримку українців.

Такі локальні образи вимагають розуміння контексту сучасної України - війни, соціальних змін, міської культури. Але саме завдяки цьому вони надають українському репу самобутності, емоційної глибини та соціальної ваги. Українські репери не просто говорять про себе - вони створюють метафоричну мапу епохи, у якій кожен образ стає частиною спільної історії народу [45, с.37].

Творчість Otoy є яскравим прикладом того, як український реп адаптує універсальні метафори до власного політичного та культурного ландшафту. Його тексти насичені подвійними смислами, у яких локальне поєднується з глобальним, а особисте - з колективним.

Образ «крові на руках» у пісні «Молись» звучить як пряма відсилка до війни: «Кров на руках, бо ми тримали країну, коли світ відвертався». Для українського слухача цей рядок має безпосередній воєнний підтекст - відповідальність і біль, що несе народ, який змушений захищатися. Натомість для міжнародної аудиторії така метафора асоціюється з глобальною провиною людства й байдужістю світу до насильства, тож образ набуває універсального морального виміру.

Метафора «вогонь у серці», повторювана у треку «Вогонь», позначає не агресію, як у традиційному американському репі, а внутрішню стійкість і жагу до життя: «Вогонь у серці палає, не згасне ні на мить - я живий, бо борюсь». Тут вогонь символізує незламність духу, прагнення до свободи, а не руйнівну силу.

Ще одна глибока метафора - «тиша кричить», з пісні «Тиша»: «Тиша кричить про те, що втратили ми». У цьому образі Отоу поєднує трагізм мовчання й невимовний біль, який залишається після втрат. Це символ замовчування травм і трагедій, знайомий будь - якому суспільству, що пережило насильство або втрату.

Такі метафори у творчості Отоу набувають універсальної сили саме через поєднання національної конкретики та глобальної зрозумілості. Його мова - це не лише поетична, а й етична система координат, у якій реп стає способом осмислення історії, болю й надії. Завдяки цьому Отоу перетворює реп із жанру протесту на форму національного свідчення, у якому кожен образ - це метафора виживання та самоствердження.

Інший напрям реп-метафорики представляє гурт Ницо Потворно, чия поетика тяжіє до соціально-філософських і урбаністичних мотивів. У їхніх піснях війна, занепад і внутрішня тривога часто розгортаються через образ міста як простору ізоляції, втрати та самотності.

Метафора «бетонних джунглів» з пісні «Місто» передає напружену атмосферу урбаністичного хаосу: «У бетонних джунглях шукаю себе, серед диму, де сонце не сходить». Цей образ перегукується з американським архетипом мегаполіса як ворожого й хаотичного середовища, проте в українських умовах він набуває відтінку безнадії постіндустріальних районів, де молодь намагається знайти сенс життя серед руїн і порожнечі.

Метафора «людини-руїни» із композиції «Порожнеча» поєднує колективну травму з особистим досвідом: «Я - людина-руїна, ще тримаюсь на слові, ще дихаю пилом минулого дня». У цьому образі відчувається виснаження, спустошеність, але й водночас - прагнення до відродження, що відображає психологічний стан покоління, яке живе на межі катастрофи.

Образ «порожніх стін, що говорять», використаний у треку «Стіни», перетворює архітектуру на свідка історії: «Порожні стіни говорять тихо, шепочуть про тих, кого більше нема». Ця метафора розкриває тему пам'яті та тягlosti минулого, наголошуючи на тому, що навіть мовчазний простір зберігає енергію пережитого - і забуття стає неможливим.

Такі метафори легко перекладаються у глобальний культурний контекст, адже урбаністична самотність і психологічна порожнеча є спільним досвідом для мешканців великих міст у всьому світі. Водночас у репі гурту Ницо Потворно вони набувають українського звучання - пронизаного війною, соціальною втомою й духовним пошуком. Їхня мова - це мова післякатастрофічної реальності, де місто стає метафорою людини, а руїни - метафорою виживання.

Не менш показовим є феномен Kalush Orchestra, чия творчість поєднує елементи етнічної культури та сучасного хіп-хопу. Їхні тексти демонструють, як традиційні архетипи можуть адаптуватися в глобальному музичному просторі. У пісні «Стефанія» образ матері постає водночас як універсальний символ любові й опори та як специфічно український символ родючої землі. Вислів «Мама - як поле» поєднує глобальний архетип материнства із локальним сільським кодом. Метафора «поле хилиться» перетворює пейзаж на алегорію історії - часу, що зминає, але не ламає. Водночас у нових треках Kalush Orchestra активно з'являються метафори війни - «чорні ворони», «місто в попелі», «залізні дороги». Для світового слухача вони сприймаються як художні символи руйнування, а для українців - як реальні маркери досвіду війни.

Важливою рисою адаптації української метафорики до глобального культурного простору є також метафори, що ґрунтуються на засобах інтертекстуальних метафор - використання метафоричних алюзій на біблійні, міфологічні чи літературні образи. Саме завдяки цьому український реп інтегрується у світовий культурний код, залишаючись водночас глибоко національним.

У текстах Отоу Україна часто постає в образі Давида, який протистоїть Голіафу - алюзії, що легко розпізнається в будь-якій культурі. У треку «Давид» звучить: «Ми - Давиди з камінням у жменях, а навпроти - залізний Голіаф».

Цей образ метафорично відтворює ситуацію боротьби малої, але мужньої нації проти потужного агресора. Він поєднує біблійний міф із сучасним політичним контекстом, перетворюючи індивідуальну силу на символ національного спротиву.

У Ницо Потворно образ Вавилонської вежі втілює хаос, втрату сенсу та дезорієнтацію в сучасному світі. У пісні «Вавилон» читаємо: «Ми будуємо Вавилон із уламків мов, і ніхто вже не чує нікого». Ця метафора відсилає до біблійного міфу про розпорошення людства, переосмислюючи його як критику інформаційного шуму та відчуження в добу соціальних мереж і воєнної дезінформації. Натомість Kalush Orchestra активно звертаються до архетипів народної поезики - калини, поля, матері - що надає їхній творчості «екзотичної» привабливості для міжнародної аудиторії, водночас глибоко вкорінюючи її у національну символіку. У треку «Стефанія» звучать слова: «Стефанія, мамо, мамо Стефанія, цвіте поле, а вона сивіє». Тут образ матері поєднано з метафорою землі й родючості, що відображає не лише особисту любов, а й ідею Батьківщини як живої істоти, яка витримує випробування війною. Завдяки таким інтертекстуальним метафорам український реп знаходить спільну мову з глобальною культурою, але не втрачає власного кореня. Через алюзії до біблійних і міфологічних сюжетів він піднімає локальні теми до рівня універсальних смислів, перетворюючи музику на форму сучасного міфотворення [41, с.17].

Суттєву роль у глобальному поширенні метафор відіграють соціальні мережі, які перетворили музику на багатоканальний інструмент культурної комунікації. У TikTok чи YouTube окремі рядки з пісень набувають самостійного життя, стаючи медіамемами або цитатами, що живуть поза контекстом твору. Так, вислів Отоу «Мовчання вбиває голосніше за вибух» став популярним у мережах як антивоєнний слоган, утративши первісну художню функцію, але

набувши політичного значення. У такий спосіб метафора переходить із локального мистецького поля до глобального інформаційного простору, де вона виконує роль універсального маркера спротиву й співчуття.

Отже, адаптація метафор у глобальному культурному просторі є складним і багаторівневим процесом. Український реп не лише переймає готові символи західної культури, а й активно створює нові - такі, що здатні резонувати з міжнародною аудиторією. У творчості Otoy універсальні образи трансформуються крізь призму війни та моральної відповідальності; у Ницо Потворно - через урбаністичний досвід ізоляції та втрати; у Kalush Orchestra - через поєднання архетипів фольклору з ритмами сучасності. Таким чином, українська реп-лірика не просто відображає національний досвід, а водночас формує нову глобальну мову символів, у якій локальне стає універсальним, а метафора - засобом міжкультурного діалогу й солідарності.

3.1.3 Вплив метафор на ідентичність виконавців та слухачів

Метафора у реп-культурі не обмежується лише художньою або комунікативною функцією. Вона стає потужним інструментом формування ідентичності, що охоплює як виконавців, так і слухачів. Через метафори артисти можуть самопрезентувати себе, позиціонувати власну соціальну роль та впливати на ціннісні орієнтири аудиторії. Метафоричні образи допомагають реперам визначати межі «своїх» та «чужих», конструювати уявні простори національної, культурної та поколінневої приналежності, а слухачам - знайти власне місце у цих просторах [19, с.144].

Ідентичність виконавця у репі часто постає як метафоричний конструкт. Образ артиста формується не лише через автобіографічні факти, а передусім через систему метафор, які виступають своєрідною «маскою» або символічним костюмом, що дозволяє поєднати особисте й соціальне в художній формі.

Наприклад, Freel - український репер, відомий своєю соціально активною позицією, у треку «Ціна правди» подає себе як «воїна слова»:

«Я воїн слова, мій меч це правда». Тут метафора боротьби перетворює творчість на акт спротиву, а мову - на зброю. Такий образ не лише підкреслює особистісну стійкість і громадянську позицію артиста, а й надає йому статусу соціального активіста, який бореться не фізично, а через силу вислову.

Артем Лоїк, представник української батл-реп сцени, часто вживає метафори «сталевого голосу» чи «залізних рим», як у його виступах та треках:

«Мій голос - сталь, рими б'ють, як молоти». Такі образи створюють непохитний, твердий характер ліричного героя, символізуючи впевненість, майстерність і силу вислову. Через ці метафори репер формує ідентичність переможця, який доводить свою цінність не насильством, а вербальною майстерністю.

Alina Pash формує власну сценічну ідентичність через метафори природи та локальної культури. Її «карпатські гори» це не лише географічна реальність, а метафора духовної висоти, стійкості та коріння: «Мої гори тримають мене, моє серце росте з каменю». Тут «гори» символізують силу традиції та внутрішню опору, тоді як образ «коріння» означає приналежність до роду, землі, культури - метафора зв'язку поколінь і духовної спадкоємності. У рядку «Коріння в мені - це кров землі» («Bosorkanya») «кров землі» постає як символ єдності з природою та Батьківщиною, адже кров уособлює життя, енергію й невідривність від рідного ґрунту.

Для слухачів метафори репу часто стають інструментом колективної ідентифікації. Вони дозволяють аудиторії відчувати приналежність до певної спільноти або покоління. Курган & Agregat називають своїх фанатів «селянами майбутнього», «Мир всім силянам! Курган & Agregat качають Республіку!» де село метафорично символізує автентичність та витоки, а не приниження. Жадан і Собаки створюють образ слухачів як «армії слова», які тримають стрій проти тиші, тим самим роблячи аудиторію активним учасником боротьби. Ницо Потворно апелюють до образу «порожніх людей», завдяки чому слухачі впізнають себе у стані соціальної відчуженості та формують спільність

«втраченого покоління». Такі метафори надають аудиторії відчуття колективної участі в процесах, які виходять за межі індивідуального досвіду [29, с.301].

Особливо цікавою є тенденція поєднання особистого та національного у метафоричній системі українського репу. У треках Otoy особисте переживання нерідко осмислюється через метафори воєнного досвіду. У рядку «моє серце - окоп» репер створює образ внутрішньої боротьби, де окоп стає метафорою психологічного захисту, емоційної втоми, але й стійкості. Такий вислів поєднує два рівні ідентичності - індивідуальний (внутрішній біль, травма) і колективний (спільна боротьба українців за свободу).

Kalush Orchestra у своїй творчості звертаються до метафори «коріння», яка символізує зв'язок особистості з національною культурою. У пісні «Stefania» звучить: «Я знайду завжди дорогу додому, навіть якщо всі дороги зруйновані» тут «коріння» не просто біологічний чи природний образ, а метафора спадкоємності поколінь, пам'яті, що тримає людину в єдності з Батьківщиною. Таким чином, у Kalush національне перетворюється на емоційно-особистісну категорію, що викликає у слухачів відчуття приналежності.

У Монатіка (хоч він належить радше до поп-реп-напрямку) в пісні «Молчуни» метафора мовчання має соціально-психологічне навантаження: «Молчуни - не наші». Мовчання тут виступає образом байдужості, пасивності, протиставленої активній громадянській позиції. Через це метафоричне розмежування артист підкреслює важливість дії та відповідальності - мовчати означає бути «чужим».

Метафори в українському репі також фіксують поколінневі маркери. Так, у текстах молодих виконавців фраза «сірі панельки» (зокрема в треках Otoy, Jerry Neil чи Схожих) постає не буквальною характеристикою міського простору, а метафорою дитинства, зростання у пострадянській урбаністиці, де «панельки» символізують одночасно сірість буття та силу колективної єдності покоління 1990-х - 2000-х. У рядках Otoy «місто дихає бетонним серцем» бетон стає символом холодного, але живого соціального простору, у якому формується ідентичність молоді.

У Freel («Ціна правди») метафора «Wi-Fi без пароля» передає відчуття відкритості, швидкого обміну думками й безмежної комунікації. У цьому контексті Wi-Fi - не просто технологічний образ, а символ нової цифрової генерації, де кордони між людьми стираються, а доступність інформації стає частиною самосвідомості.

Дует Курган & Agregat активно грає з метафорами «тракторів», «бруду» та «сільських рейвів», як у треку «Кайфай»: «Трактор - мій Mercedes, поле - мій dancefloor». Тут «трактор» перетворюється на символ ідентичності з периферії, метафорично означаючи гордість за власне походження. Така самоіронічна стилізація створює образ субкультури, що переосмислює маргінальне як модне та автентичне [18].

Психологічний вимір метафор проявляється у їхній здатності передавати емоційні стани та створювати емоційну ідентифікацію слухача. Наприклад, у Alyona Alyona образ «вогню» у пісні «Рибки» означає внутрішню силу та жагу до самореалізації («Я горю, бо я маю мету»). У Alina Pash метафори «тіло - це храм» і «кров землі» передають духовну єдність людини з природою й рідною землею: вони не лише декорують текст, а формують філософію автентичності. У деяких треках схожих чи Palindrom з'являються темніші образи - «ніч - діра, що поглинає», які відображають екзистенційний стан тривоги та пошуку себе [16, с. 251; 28, с.52].

Війна та соціальні зміни радикально трансформують ідентичність через метафори. Kalush Orchestra перетворюються на символ національного опору, Монатік - на соціально свідомого артиста, Отоу - на носія політичного меседжу. Метафоричні образи дозволяють виконавцям адаптувати власний образ відповідно до нових соціальних умов і формувати нову колективну ідентичність слухачів [44, с.86].

Глобальний контекст українського репу виявляється у здатності адаптувати відомі світові метафори до локальної реальності. Образи «бетонних джунглів» чи «вуличної школи», що походять із американського хіп-хопу (де вони позначають урбаністичну боротьбу, виживання в умовах соціальної

нерівності), у вітчизняному контексті набувають нових значень. Так, у треці Otoy «Місто» звучить рядок «Троєщина - мій Бронкс, я тут виріс між панелями», який метафорично переносить американську модель міського виживання на київські реалії. Образ «Троєщинських джунглів» стає не просто алюзією на «Concrete Jungle», а способом утвердити власну локальну ідентичність у межах глобальної культури. Таким чином, український реп інтегрується у світовий дискурс, не втрачаючи локальної унікальності: він не копіює чужі образи, а перекодує їх через національний досвід.

Гендерний аспект метафорики українського репу демонструє різні стратегії побудови жіночої та чоловічої ідентичності. Alyona Alyona у треку «Велика риба» проголошує: «Я велика риба в малому ставку, і мені тут тісно». Метафора «великої риби» тут виступає не лише символом успіху, а й образом жіночої сили, яка виходить за межі традиційного уявлення про «жіноче місце» у репі. Вона підкреслює внутрішній масштаб особистості, що не поміщається у «малий ставок» - систему обмежень і стереотипів.

У Alina Pash метафоричні образи природи стають джерелом самовираження і водночас засобом поєднання традиції та сучасності. У пісні «Восorkануа» співачка каже: «Я - ріка, що несе свою пам'ять горам» - ріка тут символізує рух, чистоту і водночас безперервність культурної течії. У треці «Гоа» з'являється метафора «я - гора, що стоїть непохитно», де «гора» стає образом сили, стійкості й духовного коріння. У композиції «Slukhay» рядок «моє дерево росте з карпатської землі» теж має метафоричний зміст: «дерево» тут означає саму артистку як утілення природи, автентичності, зв'язку з рідною землею. Отже, природні образи у Pash не є лише декоративними, а функціонують як джерельні домени, через які вона осмислює власну жіночу суб'єктність - духовну, сильну й водночас глибоко вкорінену.

На противагу цьому, чоловічі виконавці українського репу частіше використовують метафори сили, боротьби й війни, формуючи архетип воїна або протестувальника. Так, у треку Freel «Ціна правди» звучить рядок «мої рими - як кулі, що летять у неправду» - метафора слова як зброї надає артистові статусу

соціального активіста. У Отоу мотив війни також присутній на символічному рівні: «я тримаю лінію серцем», - де «лінія» означає не лише фронт, а внутрішню межу, що відділяє моральну стійкість від відчаю.

Метафори у репі виконують ще одну важливу функцію - вони стають мостом між поколіннями та культурами. Алюзії на народні пісні, прислів'я чи біблійні образи роблять тексти зрозумілими для старшого покоління, тоді як молодші слухачі переосмислюють ті ж образи у власному досвіді. Наприклад, «мати - Україна» у пісні «Стефанія» одночасно є символом захисниці та етнографічним образом [9, с.45; 17, с. 201].

Сучасний цифровий простір підсилює роль метафори як маркера ідентичності. У TikTok, Instagram або YouTube цитати з пісень стають мемами, фанатськими реміксами або культурними маркерами, що дозволяє слухачам формувати власну ідентичність поза музичним контекстом.

Метафори в українському репі є потужним механізмом формування ідентичності. Вони дозволяють виконавцям конструювати власний художній образ, слухачам - відчувати емоційну та колективну приналежність, а нації - зберігати унікальність у глобальному культурному контексті. Український реп стає не лише музичним жанром, а й соціокультурним простором, у якому переплітаються особисте, поколіннєве та національне, створюючи нові моделі ідентичності та колективного самовизначення.

Висновки до розділу 3

Отже, було здійснено порівняльний аналіз метафор у реп-ліриці США та України, що дозволило виявити як спільні, так і відмінні риси в концептуалізації ключових понять цього жанру. Простежено, що метафорика репу функціонує не лише як художній засіб, а як своєрідний інструмент осмислення соціальної, культурної та політичної реальності. Американський та український реп, попри спільні витоки протестної культури, демонструють різні шляхи інтерпретації

базових концептів, що зумовлено історичним досвідом, суспільними умовами та культурними кодами кожного народу.

Аналіз показав, що культурна специфіка й політичний підтекст відіграють визначальну роль у формуванні метафоричного поля обох реп-культур. У межах цього простору метафора виступає не лише елементом стилістики, а й механізмом відображення національної ідентичності, способу мислення та соціального досвіду. Саме через метафору в реп-ліриці виражається ставлення до влади, свободи, справедливості, а також особистої боротьби за самовираження.

Важливою тенденцією, є адаптація реп-метафор до глобального культурного простору. Попри вплив американських моделей, українська реп-сцена поступово формує власну систему образів і символів, які відповідають національним реаліям. Це свідчить про активний процес локалізації світових культурних кодів, коли запозичені метафоричні схеми отримують нове звучання в іншому контексті.

Крім того, дослідження довело, що метафора відіграє суттєву роль у конструюванні ідентичності як виконавців, так і слухачів. Вона слугує засобом самоідентифікації, способом окреслення меж між «своїми» й «чужими», інструментом формування колективної свідомості. Через метафоричні образи артисти репрезентують власний світогляд, а слухачі, у свою чергу, проектують ці образи на власний досвід.

Отже, було підтверджено, що реп-метафора є не лише складником художнього тексту, а й засобом комунікації, який об'єднує естетичний, когнітивний і соціокультурний виміри. Її аналіз дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язок між мовою, культурою та колективною свідомістю, а також простежити, як через поетичне слово відображається динаміка сучасного суспільства.

ВИСНОВКИ

Метафора у реп-дискурсі є не просто художнім прийомом, а глибоким когнітивно-культурним механізмом, через який виконавці структурують своє бачення світу, формують соціальні смисли та конструюють ідентичність. У процесі аналізу виявлено, що реп як жанр поєднує елементи поезії, протесту й комунікації, а його метафорика виступає засобом самовираження, опору та соціальної рефлексії. Метафора в цьому контексті - це інструмент, який дозволяє говорити про складні явища простою мовою, створюючи міст між особистим досвідом і колективною пам'яттю.

Американський реп сформувався на ґрунті афроамериканської культури, де метафора виступає каналом осмислення расової дискримінації, боротьби за свободу, виживання та духовного пошуку. Тут переважають концептуальні схеми «ЖИТТЯ - ЦЕ БОРОТЬБА», «СЛОВО - ЦЕ ЗБРОЯ», «ГРОШІ - ЦЕ ВЛАДА», «ВУЛИЦЯ - ЦЕ БИТВА». У текстах Eminem, Kendrick Lamar, Jay-Z чи 2Pac метафори відображають соціальну напругу, внутрішній конфлікт і прагнення до самоствердження. Водночас у них простежується глибока духовна складова - звернення до біблійних образів, пошук сенсу й віри серед хаосу сучасного життя. Через такі образи репери не лише протестують проти системи, а й формують альтернативну моральну реальність, у якій боротьба за гідність постає як форма духовного визволення.

Український реп, натомість, увібрав у себе глобальні моделі жанру, але трансформував їх відповідно до локального контексту. Його метафорика тяжіє до тем національної ідентичності, соціальної солідарності, війни та переосмислення колективної травми. Для українських виконавців - Alyona Alyona, Kalush, Skofka, Otoy - метафора стає способом говорити про виживання, гідність, боротьбу за свободу, духовне оновлення нації. Поширеними є концепти «ВІЙНА - ЦЕ ВИПРОБУВАННЯ», «КРАЇНА - ЦЕ ДІМ», «НАРОД - ЦЕ РОДИНА». Вони підкреслюють спільність досвіду, національну стійкість і прагнення до єдності. Метафори війни, світла, дороги, вогню в українському

репi часто набувають символiчного звучання вони одночасно передають бiль, надiю i внутрiшню силу, яка тримає спiльноту в умовах соцiальних викликiв.

Порiвняльний аналіз засвiдчив, що мiж американським i українським репом iснує низка спiльних рис: обидва використовують метафору як засiб опору, самопрезентацiї та осмислення суспiльної реальностi. Водночас американська традицiя має бiльш iндивiдуалiстичний i матерiальний вектор («успiх», «влада», «виживання»), тодi як українська орієнтована на колективну пам'ять, моральнi цiнностi й духовну єднiсть. Американськi метафори вiдображають боротьбу особистостi проти системи, а українськi - боротьбу народу проти зовнiшньої загрози та внутрiшньої апатiї. Така рiзниця пояснюється iсторичними й культурними контекстами: для США реп став голосом маргiналізованих груп, для України - голосом нацiї, що вiдстоює своє право на iснування.

Загальнi тенденцiї в обох культурах свiдчать про постiйне оновлення метафоричної мови репу. Вона реагує на змiни в суспiльствi, вiдображає еволюцiю колективних цiнностей i свiтоглядiв. У сучасних виконавцiв обох країн помiтна тенденцiя до iнтелектуалiзацiї метафори: вiд прямолiнійних образiв насильства чи успiху до складних когнiтивних конструкцiй, якi поєднують iронiю, фiлософськi рефлекси, алюзiї на культурнi коди. Це свiдчить про зрiлiсть жанру, його здатнiсть до самоаналiзу й культурного дiалогу.

Таким чином, метафори в американськiй та українськiй реп-лiрицi вiдображають не лише художнi стилi, а глибиннi риси ментальностi обох народiв. Американськiй реп це дзеркало iндивiдуалiзму, прагматизму та вiри у власнi сили; українськiй - простiр колективної надiї, духовної витривалостi й гуманiстичних iдеалiв. Метафора в кожному випадку виконує роль культурного коду, через який артисти осмислюють реальнiсть, творять власний мiф i передають поколiнню своє бачення свiту. У цьому полягає не лише естетична, а й суспiльна цiннiсть реп-дискурсу: вiн стає мовою часу, що одночасно вiдображає i формує нову культурну свiдомiсть.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко А. В. Сучасні методи перекладу: теорія та практика. Київ : Літера, 2016. 260 с.
2. Антонюк Л. С. Вплив культурних факторів на переклад пісенних текстів. *Наукові записки*, № 2, 2020. С. 30-35.
3. Бережна І. К. Лінгвістика тексту. Навчальний посібник. Фоліо. Харків, 2017. 300 с.
4. Білецька Я. П. Стилiстичні аспекти перекладу музичних творів на українську мову. *Вісник ЛНУ*, № 11, 2019. С. 22-27.\
5. Білинський Л. С. Контекстуальний аналіз текстів : монографія. Київ : Академперіодика, 2020. 250 с.
6. Бондар Т. Ю. Трансформація образної системи в перекладі текстів пісень : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2019. 190 с.
7. Буряк С. В. Перекладач як медіатор культур: на прикладі музичних текстів : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2022. 220 с.
8. Варениця М. Р. Семантика музичного тексту та його переклад. Львів : Літопис, 2019. 236 с.
9. Василенко В. Переклад англomовних пісень : проблеми та перспективи. *Мовознавство*, № 3, 2018. С. 44-49.
10. Васильєв В. К. Лінгвостилістика англійської мови. Одеса : Астропринт, 2015. 200 с.
11. Васильєва О. М. Інтертекстуальність в перекладі пісень : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2019. 230 с.
12. Васильченко А. Переклад музичних текстів як культурний феномен. Мова і культура : тези доп. міжнар. наук. конф. Львів, 2019. С. 5-15.
13. Вітренко П. С. Ритмічна відповідність у перекладах англійських пісень : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2017. 224 с.
14. Гарбовський Н. К. Теорія перекладу. Одеса, 2004. 544 с.

15. Гордієнко А. В. Лексико-стилістичні трансформації при перекладі пісень. Лінгвістичні дослідження, № 36, 2017. С. 58-64.
16. Грибовська І. В. Теорія перекладу музичних творів. Одеса, 2018. 300 с.
17. Гриценко В. П. Стилістика англійської мови : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 2018. 339 с.
18. Грищенко І. К. Аналіз перекладу пісень гурту Imagine Dragons на українську мову. Лінгвістика, 2022. URL: <http://www.linguisticsjournal.com/2022/05/article003.html> (дата звернення: 27.10.2025).
19. Денисенко П. О. Структурні та семантичні аспекти перекладу. Київ : Академвидав, 2020. 278 с.
20. Дудник Н. В. Метафора в текстах пісень і її переклад : на прикладі гурту Imagine Dragons. *Філологічні трактати*, № 1, 2019. С. 70-75.
21. Євсєєва Ю. Б. Основи перекладознавства. Київ : Кондор, 2019. 300 с.
22. Єфімова О. Р. Особливості ритміко-інтонаційного компоненту в англійських піснях та їх перекладах. *Українське мовознавство*, № 4, 2018. С. 24-30.
23. Заболотна Н. К. Стилістика та переклад : монографія. Київ : Наукова думка, 2017. 250 с.
24. Забужко О. Сучасна українська літературна мова. Київ : Либідь, 2021.
25. Захарчук Ч. В. Функціональні аспекти перекладу пісень: виклики та стратегії. *Вісник перекладознавства*, № 2, 2021. С. 112-118.
26. Карабанова О. О. Перекладацькі трансформації як явища. URL: <http://www.dissercat.com/content/perevodcheskie-transformatsii-kak-ponyatie-iyavlenie#ixzz2K6rnQvYO> (дата звернення: 27.10.2025).

27. Карпіловська Є. А. Семантика та стилістика тексту : навчальний посібник. Львів : ПАІС, 2019.
28. Кириленко О. Стилістичні аспекти перекладу музичних текстів. Лінгвістика сьогодні. Київ, 2020.
29. Коваль А. Р. Інтертекстуальність у перекладі. Львів : Літопис, 2017. с.430.
30. Козачук Ж. Д. Лінгвостилістичні особливості сучасної попмузики. Чернівці : Букрек, 2021.
31. Костюк Н. Г. Проблеми перекладу ідіоматичних виразів у піснях. *Журнал перекладознавства*, № 3, 2019. С. 33-39.
32. Латишев Л. К. Технологія перекладу. 2000. 280 с.
33. Левченко К. Переклад англійської музичної поезії. URL: <http://www.translation-journal.com/musical-poetry-translation> (дата звернення: 27.10.2025).
34. Левчук Л. Т. Сучасний переклад: теорія, практика, методика. Чернівці : Букрек, 2015.
35. Литвин М. Перекладацькі аспекти пісень англомовних виконавців. *Мовознавчі дослідження*, № 4, 2019. С. 50-55.
36. Литвиненко Л. І. Культурні адаптації в перекладі англійських пісенних текстів. *Мова та культура*, № 20, 2020. С. 45-54.
37. Лук'яненко Л. О. Семантична і стилістична адекватність у перекладі англійських пісень : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2020.
38. Макарова Г. В. Роль метафори в перекладі пісенних текстів : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2018.
39. Марченко Ю. Лінгвокультурологічний аналіз пісень Imagine Dragons. URL: <http://www.linguistic-studies.com/imagine-dragons-analysis> (дата звернення: 27.10.2025).

40. Мельник Р. В. Інноваційні методи перекладу музичних текстів на українську мову. URL: <http://translation-studies.org/2021/innovativemethods.html> (дата звернення: 27.10.2025).
41. Михайлюк О. Інтертекстуальність у музичних текстах та їх переклад. *Перекладацький вісник*, № 3, 2020. С. 15-20.
42. Міщенко А. П. Семіотичні аспекти перекладу музичних текстів. *Філологічні студії*, № 5, 2017. С. 60-68.
43. Назаренко І. Функціональна еквівалентність у перекладі пісень. *Мовознавство*, № 1, 2022. С. 33-38.
44. Нечитайло Д. О. Контекстуальні аспекти в перекладі пісень. *Філологічні науки*, № 6, 2020. С. 84-90.
45. Ніколаєва С. Стилiстичні засоби в англійських піснях та їх переклад на українську. *Український мовознавець*, № 2, 2018. С. 34-39.
46. Олексієнко Р. Субтитрування пісень: виклики та стратегії. *Журнал перекладознавства*, № 6, 2020. С. 21-26.
47. Орел Я. В. Стилiстична адаптація текстів пісень у перекладі. *Вісник лінгвістики*, № 4, 2018. С. 27-34.
48. Осадчук Т. Культурні коди в текстах пісень Imagine Dragons. *Лінгвокультурологія*, № 1, 2021. С. 28-33.
49. Павленко К. В. Відображення культурних реалій у перекладах пісень. *Мова та культура*, № 22, 2021. С. 56-62.
50. Павлова С. Комунікативна ефективність перекладу пісень. *Вісник лінгвістики*, № 5, 2019. С. 29-34.
51. Петренко В. В. Стилiстичний аналіз текстів на матеріалі сучасної англійської музики. Наукова думка. Київ, 2016. с.250.
52. Петрова І. Емоційна виразність та її переклад у піснях. *Мова та психологія*, № 5, 2019. С. 47-52.
53. Kravchenko, N., Zhykharieva, O., Kononets, Y. (2021). Rap artists' identity in archetypal roles of hero and seeker: A linguistic perspective. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(1), 646-661.

54. Kravchenko, N., Goltsova, M. & Snitsar, V. (2021). Cyclical time in fairy tale and rap lyrics: Points of intersection. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*, VI(1), 75-1080